Αριθ. εισ. 152723
150

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΛΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΤΟΜΟΣ Α'.

1841–1842.

Πολλοὶ διεσχοινισθήσονται καὶ πληθυνθήσεται ἡ γνῶσις.—Δανιὴλ ιβ'. 4.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ,
ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ Γ. ΓΡΙΦΦΙΤΤΟΥ.
1842.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μηροσιάλη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΑΠΟΘΗΚΗ

ΤΩΝ

ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ.

ΙΑΝΟΥΑΡ. 1842.] [ΑΡΙΘ. 61.

ΤΟ ΕΘΙΜΟΝ ΤΟΥ ΚΑΙΕΙΝ ΚΑΙ ΘΑΠΤΕΙΝ ΖΩΝΤΑΝΑΣ ΧΗΡΑΣ, ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΝΔΙΑΝ.

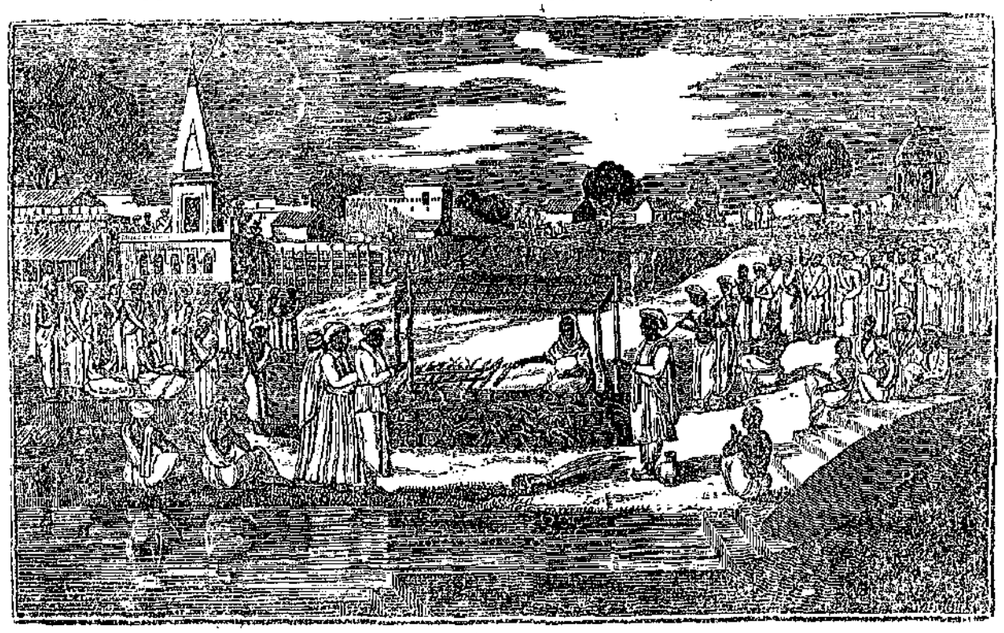

Ἑτοιμασία εἰς Πυρπόλησιν Χήρας.

Ὅτι ἐπεκράτει εἰς τὰς Ἰνδίας τὸ ἔθιμον τοῦ νὰ καίωνται χῆραι γυναῖκες μὲ τὰ νεκρὰ σώματα τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν, εἶναι γνωστὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας. (Ἴδε Ἀποθ. Τόμ. Β'. Σελ. 145.) Μολονότι δὲ ἡ Βρετανικὴ ἀρχὴ ἀπηγόρευσε τὴν ἀπανθρωπίαν ταύτην, καὶ ὡς ἐπιτοπλεῖστον κατήργησεν αὐτὴν, δὲν εἶναι ὅμως ἀμφιβολία ὅτι ἐνεργεῖται ἀκόμη μέχρι τινὸς εἰς τὰ μέρη ὅπου ἡ ἐπιρροὴ αὐτῆς εἶναι ἀδύνατος, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅπου εἶναι διόλου ἀνεπαίσθητος. Τὰς πλέον ἀτόπους μωρίας καὶ τὰς πλέον σκληρὰς πράξεις καταντᾷ ὁ ἄνθρωπος νὰ κρίνῃ ὀρθὰς καὶ θεαρέστους, ὅταν δὲν λάμπῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸ φῶς τῆς ἀληθινῆς θεογνωσίας.

Ἡ προτεταγμένη εἰκὼν παριστάνει τὰς γινομένας ἑτοιμασίας εἰς πυρπόλησιν χήρας. Ἡ δύστηνος κάθηται ἐπὶ τῆς πυρᾶς, μὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ λειψάνου ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς. Βραχμᾶνες, ἐκατέρωθεν ἱστάμενοι, ἀπαγγέλλουσι προσευχάς. Εἰδώλων ναοὶ, καὶ καλύβαι τῶν ἐγχωρίων, βλέπονται εἰς τὸ ὄπισθεν· ἔμπροσθεν δὲ, μέρος τοῦ Γάγγου, ἡ δεξαμενή τις ὕδατος. Ὁ λαὸς ἐπιβλέπει ἀταράχως· τοὐλάχιστον οὕτω φαίνεται. Ὁ Ἰνδὸς τεχνίτης, ἐκ τῆς ἰχνογραφίας τοῦ ὁποίου ἐλήφθη ἡ εἰκὼν αὕτη, ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ ὅτι τὰ πάντα γίνονται ἐν ἡσυχίᾳ καὶ κοσμιότητι εἰς τὴν προσφορὰν τῶν ἀνθρωπίνων τούτων ὁλοκαυτωμάτων· πλὴν, καὶ ἂν τὸ πρᾶγμα εἶχεν οὕτω, τί ἄλλο παρὰ φρικτὴ δεισιδαιμονία ἠδύνατο ἐπὶ τοσοῦτον ν' ἀπονεκρώσῃ τὰ αἰσθήματα, καὶ νὰ κάμῃ τοὺς ἀνθρώπους ὥστε μετὰ βαρβάρου ἀδιαφορίας νὰ θεωρῶσι ταλαίπωρον γυναῖκα, ἐκ πλάνης αὐτοκτονουμένην; Γενικῶς ὅμως αἱ σκηναὶ αὗται εἶναι σκηναὶ ταραχῆς καὶ θορύβου,

μάλιστα καθ' ἣν στιγμὴν ἀνάπτεται ἡ πυρά· τρανότατος δ' ἀποτελεῖται ὁ θόρυβος, ὅταν Εὐρωπαῖοι παρευρίσκωνται, ἐπὶ σκοπῷ τοῦ νὰ πνίγωνται αἱ κραυγαὶ τοῦ ἐλεεινοῦ θύματος.

Ἡ δευτέρα εἰκὼν, ἡ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς τρίτης σελίδος, ληφθεῖσα παρομοίως ἀπὸ ἰχνογραφίαν Ἰνδοῦ τεχνίτου, δεικνύει ἄλλην μέθοδον, καθ' ἣν ἐνίοτε θυσιάζουν ἑαυτὰς αἱ πεπλανημέναι χῆραι τῆς Ἰνδίας. Ἡ χήρα ῥίπτεται ἀπὸ μικροῦ τινὸς ὑψώματος εἰς τὴν πυρκαϊάν, ἥτις ἀναλίσκει τὰ λείψανα τοῦ ἀνδρός της.

Ἡ εἰκονογραφία εἰς σελ. 16, ἔργον ὡσαύτως Ἰνδοῦ τεχνίτου, σκοπὸν ἔχει νὰ διασαφηνίσῃ ἄλλο ἔθιμον τῶν Ἰνδῶν, φρικτότερον, εἰ δυνατὸν, καὶ τοῦ προειρημένου. Αἱ χῆραι ὄχι μόνον καίονται, ἀλλὰ καὶ θάπτονται ζῶνταναί! Οἱ Βραχμᾶνες παραστέκονται εἰς τὴν ταλαίπωρον γυναῖκα, εὐχάς τινας ἀπαγγέλλουσαν πρὶν καταβῇ εἰς τὸν λάκκον, ὅπου μέλλει νὰ ταφῇ ζῶσα μετὰ τοῦ νεκροῦ συζύγου της! Ἡ κλίμαξ εἶναι ἤδη τεθειμένη. Αἱ ὄπισθεν αὐτῆς γυναῖκες πιθανὸν ὅτι εἶναι συγγενεῖς, θρηνοῦσαι μὲν τώρα τὴν φίλην αὐτῶν, ἀλλ' ἴσως καὶ διὰ τὴν δεισιδαιμονίαν των ἐνθαρρύνασαι πρότερον αὐτὴν εἰς τὴν φοβερὰν πρᾶξιν. Ἐνῷ δ' αἱ γυναῖκες αὗται κύπτουσι μέχρι τοῦ ἐδάφους τεθλιμμέναι καὶ ἀγωνιῶσαι, ἄλλοι ἐντόπιοι, ἐπὶ τούτῳ μεμισθωμένοι, πληροῦσι τὸν ἀέρα ἀπὸ ἀλαλαγμοὺς χαρᾶς καὶ θριάμβου, καὶ ἄλλοι πάλιν χορεύουσιν ὡσεὶ μέγα τι κατόρθωμα πανηγυρίζοντες.

Θέλομεν τώρα σημειώσειν ὀλίγα τινὰ, 1ον Περὶ τῆς ταφῆς, καὶ 2ον Περὶ τῆς καύσεως, τῶν ζωντανῶν χηρῶν.

Τὴν συνήθειαν τοῦ θάπτειν τὰς χήρας ζωντανὰς ἔχουσι κυρίως οἱ ὑφάνται. Εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς θυσίας οἱ παῖδες καὶ οἱ συγγενεῖς ἐξορύττουσι τὸν τάφον. Μετά τινας δὲ ἱεροπραξίας, φθάνει ἡ χήρα, καὶ καταβιβάζεται εἰς τὸν βόθρον. Καθίζει ἐν τῷ μέσῳ, θέτουσα τὸν νεκρὸν ἐπὶ τῶν γονάτων αὐτῆς, καὶ περιλαμβάνουσα αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας της. Οἱ συγγενεῖς οὗτοι ἀρχίζουν ἔπειτα νὰ ῥίπτωσι μέσα τὸ χῶμα· καὶ μετ' ὀλίγον δύο ἐξ αὐτῶν καταβαίνουν εἰς τὸν τάφον, καὶ κατακατοῦσιν αὐτὸ περιξ τοῦ σώματος τῆς χήρας. Αὐτὴ κάθηται ἀταράχως βλέπουσα τὰ γινόμενα· θεωρεῖ τὸν λάκκον γεμιζόμενον, τὸ σῶμά της ὁλονὲν καλυπτόμενον, καὶ ὅμως οὐν ἐπιπλήττει τοὺς φονεῖς αὐτῆς, οὔτε προσπαθεῖ ποσῶς νὰ ἐκφύγῃ. Τέλος, τὸ χῶμα φθάνει εἰς τὰ χείλη της—σκεπάζει τὴν κεφαλήν της. Ὁ βόθρος ἔπειτα ἐν τάχει ἀπογεμίζεται, καὶ οἱ παῖδες καὶ οἱ συγγενεῖς οὗτοι ἀναβαίνουν ἐπ' αὐτοῦ, καὶ πατοῦσι τὴν γῆν κατὰ κεφαλῆς τῆς πνιγομένης χήρας.

Ἄλλος τις κάμνει τὰς ἑπομένας παρατηρήσεις περὶ τοῦ ἐθίμου τούτου·— Ἂν τὸ ὑποκείμενον ἀπέθανε πλησίον τοῦ Γάγγου, ὁ τάφος ἐξορύσσεται εἰς τὴν πλευρὰν τοῦ ποταμοῦ. Ἀπλόνουσι δὲ νέον πανίον, καὶ εἰς αὐτὸ ἐπιθέτουσι τὸν νεκρόν. Ἡ χήρα λούεται, ἐνδύεται νέα φορέματα, καὶ βάπτει τοὺς πόδας της· μετὰ διαφόρους δὲ ἱεροπραξίας καταβαίνει εἰς τὸν βόθρον, ὅστις μέλλει νὰ καταπίῃ αὐτὴν, καὶ καθίζει μὲ ἀναμμένον λύχνον πλησίον της. Ὁ ἱερεὺς κάθηται παρὰ τὸν τάφον, ἐνασχολούμενος εἴς τινας τελετάς· οἱ δὲ φίλοι τοῦ τεθνηκότος περιέρχονται τὸν τάφον, ἀπαγγέλλοντες λέξεις τινάς. Ἂν οἱ συγγενεῖς ἦναι πλούσιοι, ῥίπτουν εἰς τὸν βόθρον ἱμάτια, γλυκύσματα, σανδαλόξυλον, νομίσματα, γάλα, βούτυρον, ἢ ἄλλο τι ὁμοιοειδές· ἡ δὲ χήρα διατάσσει νὰ δοθῇ μικρόν τι εἰς τοὺς φίλους ἢ τὰ παιδία της. Ὁ υἱὸς προσέτι ῥίπτει νέον ἔνδυμα εἰς τὸν τάφον, μὲ ἄνθη, σανδαλόξυλον, κλπ. μετὰ δὲ ταῦτα τὸ χῶμα ἐπιμελῶς ἀνυψοῦται περιξ τῆς χήρας, ἕως νὰ ἀναβῇ μέχρι τῶν ὤμων αὐτῆς· τότε δὲ οἱ συγγενεῖς ῥίπτουν μέσα τὸ χῶμα ὅσον τάχιστα, καὶ ἀφοῦ καλύψωσι τὴν γυναῖκα, καταπατοῦσιν αὐτό!

Εἰς τοσαύτην ἀπάτην καὶ μωρίαν καταντῶσιν αἱ δυστυχεῖς αὗται χῆραι κατὰ συνέπειαν τῶν ψευδῶν ἐλπίδων, αἵτινες εἰς αὐτὰς ἐμπνέονται, ὥστε μὲ παράδοξον γενναιότητα ὑπομένουσι κάποτε τὸ φρικτὸν τοῦτο εἶδος τοῦ θανάτου. Ἐπί τινος περιστάσεως, χήρα τις, ἐνῷ οἱ συγγενεῖς ἐσώρευον τὸ χῶμα ὁλόγυρά της, ὕψωσε τὸν βραχίονα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς της, καὶ ἐκίνει αὐτὸν ὡσεὶ θριαμβεύουσα· ὅτε δὲ εἷς μόνον δάκτυλος ἐβλέπετο, ὁ δάκτυλος αὐτὸς ἐξηκολούθει τὴν σπασμώδη του κίνησιν, ἐνῷ ἡ ζωὴ αὐτὴ πρέπει σχεδὸν νὰ ἦτον ἐσβεσμένη!

Ἐνίοτε ὅμως ἡ φύσις κραυγάζει πολὺ δυνατώτερον παρὰ ν' ἀμεληθῇ, ὡς τὸ ἑπόμενον ἀποδεικνύει. Τὸ 1815 χήρα τις προητοιμάζετο νὰ συμμορφωθῇ μὲ τὸ βάρβαρον τοῦτο ἔθιμον τῆς φυλῆς της· ἀλλὰ τὸ τέκνον αὐτῆς, κοράσιον δεκαετὲς, ἐξεφώνησε τόσον πικρὰς θρηνῳδίας τὴν στιγμὴν τῆς τελευταίας ἀποχωρίσεως, ὥστε ἡ μήτηρ, ἰσχυρὰν λαβοῦσα συμπάθειαν πρὸς τὸ τέκνον, μετέβαλε γνώμην.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν χηρῶν ὅσαι κατ' ἔτος ἐκαίοντο ἢ ἐθάπτοντο ζῶνταναὶ εἰς τὰς Ἰνδίας, πρὶν ἀπαγορευθῶσιν αἱ ἀπανθρωπίαι αὗται, ἀνέβαινε, κατά τινα ἐπίσημον ὑπολογισμὸν, εἰς δύο χιλιάδας περίπου! Τόσον ἀληθεύει «ὅτι ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκοτωμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν!»

Ἀλλὰ μολονότι ἀρκετὰ φρικῶδες εἶναι τὸ νὰ συλλογιζώμεθα χήρας καιομένας ἢ θαπτομένας ζωντανὰς, ἡ φρίκη αὐξάνει πολὺ μᾶλλον ὅταν στοχασθῶμεν ὅτι τὰ δεινὰ ταῦτα ἐπιφέρουσιν αἱ ψευδεῖς θρη-

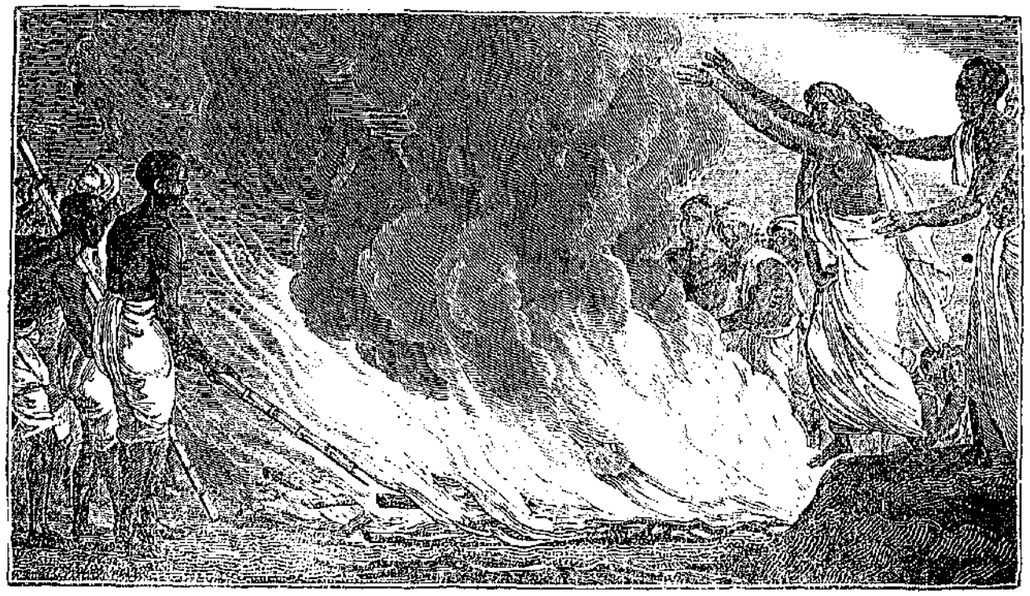

Χήρα Ἰνδὴ ῥιπτομένη εἰς τὴν Ἐπικήδειον Πυρὰν τοῦ Ἀνδρός της.

σκευτικαὶ ἰδέαι, —ὅτι αἱ ἄθλιαι ὑποκλίνουσιν εἰς τὴν διαβολικὴν ταύτην θυσίαν, ὡς εἰς χρέος θρησκευτικόν! Τὰ ἑπόμενα λαμβάνομεν ἐξ ἐπισήμων ἐγγράφων τῆς Βρετανικῆς κυβερνήσεως.

Οἱ Ἰνδικοὶ νόμοι δὲν συγχωροῦν εἰς τὰς μητέρας, ὅταν ἔχωσι νήπια, νὰ ἐγκαταλείψωσιν αὐτὰ, καὶ νὰ καῶσι μετὰ τῶν ἰδίων συζύγων· ἀλλ' ὑπομνηματιστὴς τῶν νόμων τούτων ἀνατρέπει τὴν διάταξιν ταύτην, λέγων ὅτι, ἂν τὸ βρέφος ἐμπορῇ νὰ τραφῇ ὑπό τινος ἄλλου, ἡ μήτηρ ἔχει τότε τὴν ἄδειαν νὰ καῇ. Χήρα τις ἀφέθη, τὸ 1815, μὲ μικρὸν ἀγόριον ἑνὸς χρόνου τὴν ἡλικίαν, καὶ μὲ κοράσιον τετραετές· καὶ ἐπειδὴ κάνεις δὲν εὑρέθη νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι ἤθελε διαθρέψειν αὐτὰ, τὸ σῶμα τοῦ ἀνδρὸς ἐτάφη· ἀλλὰ μετὰ καιρὸν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀποθανόντος ὑπεσχέθη νὰ διατηρήσῃ τὰ τέκνα· ὅθεν ὁ νεκρὸς ἐξωρύχθη τοῦ τάφου, καὶ ἡ χήρα συνεκάη μετ' αὐτοῦ ζῶσα!

Ἀληθεύει μὲν ὅτι οἱ Ἰνδικοὶ νόμοι δὲν ἐπιτάττουσι κατ' εὐθεῖαν τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος σκληρότητας· ἀλλ' ἄγουν εἰς αὐτὰς δι' ἐντέχνου τινὸς τρόπου, παριστῶντες ὡς προνόμιον καὶ ὡς ἔντιμον καὶ ἐνάρετον πρᾶξιν τὴν ἑκούσιον ὁλοκαύτωσιν· σχεδὸν δὲ βιάζουσι τὰς χήρας νὰ ἐκλέξωσι τὸν τρομερὸν τοῦτον θάνατον· διότι ἀπαιτοῦν ἄμεσον ἀπόφασιν, μὴ συγχωροῦντες εἰς τὴν χήραν νὰ καῇ μέλλοντά τινα χρόνον, ἐκτὸς εἴς τινας ἰδιαιτέρας περιστάσεις· τὴν ἀκόλουθον ἀπειλὴν προβάλλουν εἰς ὅλας τὰς μὴ συγκατατιθεμένας·—

Ἂν γυνή τις ἤθελε καῇ τὴν ἐπαύριον τῆς πυρπολήσεως τοῦ συζύγου της, οὐδ' αὐτὴ οὐδ' ὁ σύζυγός της ἀξιοῦται τοῦ παραδείσου διὰ τοιαύτης θυσίας.

Ποῖος δὲν βλέπει μ' ὁποίαν σκληρὰν τέχνην κατεσκευάσθη ὁ νόμος οὗτος; Ἡ τεθλιμμένη χήρα ἀναγκάζεται νὰ κάμῃ ἀπόφασιν παρευθὺς, ἐνῷ τὸ πνεῦμά της εἶναι ἀκόμη καταλελυπημένον· καὶ ἂν δὲν κλίνῃ, κολάζεται εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν καὶ αὐτὴ καὶ ὁ σύζυγός της!

Ἡ χήρα Βραχμᾶνος δὲν συγχωρεῖται νὰ καῇ ἐπί τινος ἄλλης πυρᾶς εἰμὴ ἐπὶ τῆς τοῦ ἰδίου συζύγου· ἀλλ' ἡ χήρα ὁποιουδήποτε ἄλλου Ἰνδοῦ, ἂν συμβῇ ἀναπόφευκτόν τι ἐμπόδιον, ὥστε νὰ μὴ δυνηθῇ νὰ καῇ μετὰ τοῦ ἀνδρός της, ἔχει ἄδειαν νὰ καῇ μὲ τὰ ἐσθῆτά ἢ τὴν εἰκόνα του, ἢ μὲ ὁτιδήποτε ἄλλο ἀνῆκον εἰς αὐτὸν, ὡς τὸ κεφαλοδέσμιον, τὰ σάνδαλα, τὸ πουγγίον, ἢ καὶ τὸν αὐλόν του! Τόσην προθυμίαν εἶχον οἱ αἱματοχαρεῖς οὗτοι νομοθέται ν' ἀφαιρέσωσι πᾶν ἐμπόδιον τῆς καύσεως τῶν ἀθλίων χηρῶν! Εἰς τὰς ἐγκύους μόνον ἀπαγορεύεται ἀπολύτως ἡ καῦσις. Ἂν ἡ σύζυγος δὲν εὑρεθῇ καθαρὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀποθεώσεως τοῦ ἀνδρός της; εἰς τοιαύτην περίστασιν προσδιορίζεται·—

Ἂς καύσωσι τὸ λείψανον τοῦ τεθνηκότος· ἡ δὲ χήρα, ἡ ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Κύριον αὐτῆς, περιμείνασα ἕως τῆς τετάρτης ἡμέρας διὰ νὰ καθαρισθῇ, ἂς εἰσέλθῃ εἰς τὸ πῦρ, κρατοῦσα τὰ σάνδαλά του.

Τί ἐννοοῦσιν οἱ πανοῦργοι οὗτοι νομοθέται διὰ τῆς φράσεως « ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Κύριον αὐτῆς,» φαίνεται ἐκ τοῦ ἑπομένου·—

Ἀληθῶς ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Κύριον αὐτῆς ἐμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἡ συγχαίρουσα καὶ συλλυπουμένη μετ' αὐτοῦ, καὶ ἡ πρὸς τούτοις συνοδεύουσα αὐτὸν εἰς τὸν θάνατον.

Ἂν ὁ σύζυγος ἀποθάνῃ μακρὰν τοῦ οἴκου του, εἰς τοιαύτην περίστασιν προσδιορίζεται·—

Ὅταν ὁ σύζυγός τινος ἀποθάνῃ εἰς ἄλλον τόπον, ἂς λάβῃ τὰ δύο του σάνδαλα ἡ ἐνάρετος γύνη, καὶ ἂς εἰσέλθῃ εἰς τὸ πῦρ· οὕτω δὲν πράττει τὸ ἔγκλημα τῆς αὐτοχειρίας. Ἡ ἐνάρετος ἐκείνη γυνὴ ἂς εἰσέλθῃ εἰς τὸ πῦρ, θέτουσα τὰ σάνδαλα ἐπὶ τοῦ στήθους της.

Καὶ ἐνταῦθα ἐμφαίνεται ἡ αὐτὴ σκληρὰ τέχνη. Θύτε στιγμὴ ἀφίνεται εἰς τὴν γυναῖκα διὰ νὰ σκεφθῇ! Καθ' ἣν ὥραν μάθῃ ὅτι ὁ σύζυγος αὐτῆς ἀπέθανε, περίλυπος ἔτι καὶ ἀγωνιῶσα, μὲ ὅλα τὰ τρυφερά της αἰσθήματα διηγερμένα, πρέπει ν' ἀποφασίσῃ· διότι ὁ νόμος λέγει·—

Ἡ γυνὴ ἐκείνη, ἥτις μακρὰν ὖσα τοῦ συζύγου αὐτῆς τὸν καιρὸν τῆς ἀποδημίας του, δὲν τελέσῃ τὴν ἱεροπραξίαν τῆς πυρπολήσεως αὐθῆς ὅταν γνωρίσῃ τὸ συμβεβηκὸς αὐτό, δὲν ἐμπορεῖ νὰ λογίζεται ἀφωσιωμένη εἰς τὸν Κύριόν της· διὰ καὶ δὲν ἔχει τὸ ἐλεύθερον νὰ καῇ πλέον μετὰ ταῦτα.

Ἀλλ' ἡ φύσις κάποτε νικᾷ τὴν ἀπατηλὴν ταύτην δεισιδαιμονίαν, καὶ τὸ θῦμα ζητεῖ νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς φλόγας.

Ἡ χήρα Βραχμᾶνός τινος ἐκάη, ἐναντίον τοῦ προειρημένου νόμου, δεκατρία ἔτη μετὰ τὴν ἀποθίωσιν τοῦ ἀνδρός της, ἡ ὁποία συνέβη ὅτε αὐτὴ ἦτο δωδεκαετής· συμπαρέλαβε δὲ εἰς τὸ πῦρ κεφαλοδέσμιον τοῦ συζύγου της. Ὁ Ἄγγλος ὅμως διοικητής, ὁ ὁποῖος ἔκαμεν ἀναφορὰν περὶ τούτου, λέγει—

Ὅτε τὸ πῦρ ἔφθασεν εἰς τὴν γυναῖκα, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν πυρὰν· ἀλλ' ἀπέθανεν εἰς τὸ διάστημα τῆς ἡμέρας, κατὰ συνέπειαν τῆς γενομένης ἐπ' αὐτῆς βλάβης.

Ἄλλη χήρα, ἑξηκοντούτις, ἀνέβη εἰς τὴν πυρὰν διὰ νὰ καῇ, ἑπτὰ χρόνους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀνδρός της· ἀλλ' ὅτε τὴν περιεκύκλωσαν αἱ φλόγες, ἔφυγε καὶ αὐτὴ, πλὴν ἀπέθανεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον.

Ἀλλ' αἱ σκληρότητες αὗται πράττονται ἀκόμη καὶ εἰς τέκνα· διότι συνήθεια τῶν Ἰνδῶν εἶναι ν' ἀρραβωνιζῶσι τὰς κόρας των ὀλίγων χρόνων ἡλικίας. Ὁ προειρημένος Ἄγγλος διοικητὴς ἀναφέρει ὅτι μία τῶν νέων ταύτων συμβίων, τέκνον δεκαετές, χηρεύτρια, ἐκάη μὲ τὸ κεφαλοδέσμιον τοῦ συζύγου της, μακρὰν αὐτῆς ἀποθιώσαντος. Οὐ ὑπηρέτας τῆς δικαιοσύνης ἔσπευσαν νὰ ἐμποδίσωσι τὸν φόνον τοῦτον· ἀλλὰ πρὶν φθάσωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς ὁλοκαυτώσεως, τὸ θῦμα ἦτον ἀναλωμένον!

Ἓν ἄλλο παράδειγμα θέλομεν ἀναφέρειν, ἔτι ὀδυνηρότερον· διότι ἡ νέα χήρα, κόρη δεκαπενταετὴς, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ψευδῶν θρησκευτικῶν ἐλπίδων, παρεδόθη εἰς τὰς φλόγας, ἀπέναντι τῶν παρακλήσεων καὶ δακρύων τῶν φίλων καὶ συγγενῶν αὐτῆς. Οὗτοι αὐστηρῶς ἐξετάσθησαν μετὰ τὸν θάνατον τῆς χήρας, καὶ ἀπὸ τὴν μαρτυρίαν των συνάγομεν τὰ ἑπόμενα·—

Ὅτε ἀπέθανεν ὁ σύζυγός της, ἢ μᾶλλον ὁ ἀρραβωνιαστικός, ἦτον ἀκόμη ἑξαετὲς κοράσιον· ἐδηλοποίησε, μ' ὅλον τοῦτο, τὸν σκοπὸν αὐτῆς νὰ καῇ μετὰ τῶν λειψάνων του· ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῦ γαμβροῦ κατέπεισαν αὐτὴν ν' ἀλλάξῃ γνώμην, ὑποσχεθέντες νὰ τὴν θεωρῶσι πάντοτε ὡς ἴδιον αὐτῶν τέκνον· διέτριβε δὲ ὡς ἐπιτοπλεῖστον εἰς τὴν οἰκίαν των. Κατεφίνετο μὲν εἰς τὰ οἰκιακά· ἀλλ' ἐδίδετο παραπολὺ εἰς θρησκευτικὰς αὐστηρότητας καὶ εἰς προσευχήν· καὶ ἔλεγεν ὅτι, ὁπότε ὁ Θεὸς ἤθελε τὴν διευθύνει νὰ καῇ, ἤθελε τὸ πράξειν. Ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου της, ἐδηλοποίησεν ὅτι ἔλαβεν ἀπόκρισιν εἰς τὰς προσευχάς της, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς τὴν διέταξε νὰ καῇ. Οἱ συγγενεῖς αὐτῆς τὴν παρεκάλεσαν μὲ δάκρυα νὰ παραιτηθῇ τοῦ σκοποῦ της, ὑποσχόμενοι πρὸς αὐτὴν τὴν μεγαλητέραν εὔνοιαν ἐνώπιον ἕζη· ἀλλ' ἐκείνη ἀπήντησεν, « Ὁ σύζυγός μου ἀπέθανεν ἐξερνῶν αἷμα ἀπὸ τὸ στόμα του· τὸν θάνατον αὐτοῦ δὲν ἐπέφερε τὸ γῆρας, καὶ δὲν ἠξιώθη αἰωνίου μακαριότητος· ἐγὼ ἔζησα μέχρι τοῦδε, ὥστε νὰ τοῦ προξενήσω ταύτην τὴν μακαριότητα· διὰ τῆς σκληραγωγίας δὲ καὶ ἀφοσιώσεός μου, τὸν κατέστησα, τέλος πάντων, εὐδαίμονα εἰς τοὺς οὐρανούς. Ὁ Θεὸς τώρα, τὴν εὐλάβειάν μου στοχαζόμενος, μὲ διώρισε νὰ καῶ. Συμβουλὰς δὲν θέλω· ἔχω ἀπόφασιν νὰ θυσιασθῶ. Ἡ μέλλουσα εὐδαιμονία μου ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦτο.» Ἐμήνυσε νὰ τὴν πέμψωσι πρᾶγμά τι τοῦ ἀνδρός της· ἔφερον δὲ τὸν αὐλόν του. Εἷς τινας, οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπέπληττον, « Εἰς μάτην,» εἶπε, «μ' ἐπιπλήττετε· ἂν ἐπιμείνετε, θέλω σᾶς καταρασθῆν.» Ἄλλους τινὰς ἠρώτησε, « Διατί ζητεῖτε νὰ μ' ἐμποδίσετε ἀπὸ ἐνάρετον πρᾶξιν;» Ἐνώπιον χιλιάδων, συνηθροισμένων εἰς τὸ τραγικὸν θέαμα, ἐβάδισεν εἰς τὴν πυρὰν μὲ τὸν αὐλὸν εἰς τὴν χεῖρά της, καὶ, καθίσασα ἐπ' αὐτῆς, εἶπεν εἰς τὸν παριστάμενον Βραχμᾶνα, « Βάλε φωτίαν εἰς τὴν πυράν· εἰ δὲ μὴ, θέλω σὲ καταρασθῆν.»

Ἀνὴρ ἐπίσημος, ἀκούσας ὅτι δύο γυναῖκες, συγγενεῖς αὐτοῦ, εἶχον λογοφέρειν, ἠρώτησεν, « Εἶπαν ἡ μία τὴν ἄλλην ἄσχημον;» « Ὄχι.» « Αἴ, λοιπόν, εὔκολα τὰς συμβιβάζω.»

Ἡ τύχη μεταβάλλεται, καθὼς καὶ ἡ σελήνη,
Καὶ εἰς κανένα σταθερὰ ἀδύνατον νὰ μείνῃ.

Η ΠΟΛΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

ΚΑΤΑ τὸ βορειοδυτικὸν μέρος τῆς Αἰγύπτου ἐκτείνεται ἀμμώδης μακρύστενος γῆ, τεσσάρων ἢ πέντε μιλίων τὸ πλάτος κατὰ μέσον ὅρον, καὶ ὡς τεσσαράκοντα τὸ μῆκος, πρὸς ἄρκτον ἔχουσα τὴν Μεσόγειον, πρὸς δὲ νότον τὴν μεγάλην λίμνην Μαρεῶτιν, καὶ τὴν μικροτέραν λίμνην Ἀβουκὶρ ἢ Μαδιέ. Περὶ τὸ μέσον τῆς λωρίδος ταύτης, ὅπου ἡ ξηρὰ, δύο ἄκρας εἰς τὸ πέλαγος προβάλλουσα, σχηματίζει εὐρύχωρον κολπώδη λιμένα, ἐθεμελίωσεν ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἐν ἔτει 333 π. Χ., τὴν πόλιν, ἥτις ἀκόμη διατηρεῖ τὸ ὄνομά του. Ἡ νεωτέρα ὅμως Ἀλεξάνδρεια, ἡ καλουμένη παρὰ τῶν Τούρκων Ἰσκανδεριὲ, δὲν κατέχει ἀκριβῶς τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας, ἀλλ' εἶναι μ' ὅλον τοῦτο, καθὼς ἐκείνη, ἡ μόνη ἀξιόλογος παραθαλάσσιος πόλις τοῦ κράτους, καὶ ὁ κυριώτερος σύνδεσμος Αἰγύπτου καὶ Εὐρώπης. Ἡ ἀρχαία Ἀλεξάνδρεια ἐξηπλοῦτο κατὰ τὴν παραλίαν τοῦ εἰρημένου κόλπου, φθάνουσα πρὸς νότον μέχρι τῆς λίμνης Μαρεώτιδος. Ἓν μίλιον περίπου ἐκ τοῦ αἰγιαλοῦ ἦτον ἡ νῆσος Φάρος, τὴν ὁποίαν ὁ δεύτερος Πτολεμαῖος ἤνωσε μὲ τὴν στερεὰν διὰ κατασκευαστοῦ χώματος, ἑπτασταδίου λεγομένου. Ἐπὶ τοῦ χώματος τούτου ἐκτίσθη ἡ νεωτέρα Ἀλεξάνδρεια· τὴν δὲ τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας σημειόνει διπλοῦν τεῖχος μὲ ὑψηλοὺς πύργους καὶ πέντε εἰσόδους, ὅπου ὅμως δὲν περικλείεται παρ' ἀμμώδης ἐρημία, ἐστρωμένη ἀπὸ ἐρείπια, καὶ κατεχομένη ὑπὸ ὀρνέων καὶ ἁρπακτικῶν κτηνῶν. Ἡ νεωτέρα Ἀλεξάνδρεια κεῖται εἰς 31° 13′ βορείου πλάτους, καὶ 29° 53′ ἀνατολικοῦ μήκους, εἶναι δὲ περὶ τὰ 130 μίλια πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τοῦ Καΐρου, καὶ 150 σταδίους πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀρχαίου Κανωβικοῦ στόματος τοῦ Νείλου.

Ἡ περίμετρος τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ τῶν προαστείων αὐτῆς ἦτο, κατὰ τὸν Πλίνιον, περὶ τὰ δεκαπέντε μίλια. Εἶχε δὲ ῥυμοτομίαν οὐ μόνον φιλόκαλον, ἀλλὰ καὶ μεγάλως συντείνουσαν εἰς εὐκρασίαν καὶ ὑγείαν τῶν ἐνοικούντων· « τῇ εὐστοχίᾳ τῆς ῥυμοτομίας,» λέγει Διόδωρος ὁ Σικελιώτης, « ἐποίησεν Ἀλέξανδρος διαπνεῖσθαι τὴν πόλιν ἐτησίοις ἀνέμοις· καὶ τούτων πνεόντων μὲν διὰ τοῦ μεγίστου πελάγους (τῆς Μεσογείου), καταψυχόντων δὲ τὸν κατὰ τὴν πόλιν ἀέρα, πολλὴν τοῖς κατοικοῦσιν εὐκρασίαν καὶ ὑγίειαν κατεσκεύασεν.» Ἐκ τῶν πολλῶν ἱππηλάτων καὶ ἁρματηλάτων ὁδῶν δύο ἦσαν αἱ κυριώτεραι· ἡ μία, ἐκτεινομένη ἀπὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς μέχρι τῆς πρὸς δυσμὰς Νεκροπόλεως, εἶχε τριάκοντα σταδίων μῆκος, πλάτος δὲ ὡς πεντήκοντα πηχῶν· ἡ ἄλλη, ἰσοπλατὴς, καὶ ὀκτὼ σταδίων τὸ μῆκος, διέτεμνε ταύτην ὀρθογωνίως· ἀμφότεραι ἦσαν κεκοσμημέναι μὲ παλάτια, ναοὺς, καὶ δημοσίους οἰκοδομὰς, κατεσκευασμένας ἀπὸ μάρμαρον καὶ πόρφυρον. Εἰς τὴν μακροτέραν ἵσταντο καὶ οἱ περίφημοι ὀβελίσκοι. Τὰ βασίλεια καὶ οἱ κῆποι τῶν Πτολεμαίων ἦσαν ἔξω τῶν τειχῶν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ εἰς προάστειον λεγόμενον Βρύχιον, καὶ κατεῖχον διάστημα ἴσον τοῦ τεταρτημορίου τῆς πόλεως. Ἕκαστος τῶν Πτολεμαίων ἐφιλοτιμεῖτο νὰ προσθέτῃ εἰς τὰς πολυτελεῖς ταύτας οἰκοδομὰς καὶ κήπους. Περιέκλειον δὲ τὸ Μουσεῖον, μεγαλοπρεπῆ ναὸν, καλούμενον Σῆμα, ἐν ᾧ αἱ τῶν βασιλέων ταφαὶ, καὶ ἡ Ἀλεξάνδρου*, καὶ ἄλση καὶ κτίρια ἄξια κραταιῶν κυριάρχων καὶ πεφωτισμένου λαοῦ. Πάμπολλαι δεξαμεναὶ ὑπῆρχον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, πληρούμεναι ὕδατος ἐκ τῆς διώρυγος, ἥτις ἤνωνε τὴν πόλιν μὲ τὸν Νεῖλον· ἐκ τούτων ὑπὲρ τὰς διακοσίας μεταχειρίζονται ἀκόμη.

Τὰ παλάτια, οἱ ναοὶ, τὰ θέατρα, καὶ ἄλλα οἰκοδομήματα τῆς Ἀλεξανδρείας, ἦσαν πολυπληθέστατα καὶ πολυτελῆ. Ἀλλὰ τὸ πρώτιστον αὐτῆς καύχημα ἦτον ὁ μεγαλοπρεπὴς λιμήν. Τὸ προειρημένον ἑπτασταδίον χῶμα, τὸ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς ἠπείρου εἰς τὴν νῆσον Φάρον, ἐδιχοτόμει τὸν λιμένα τοῦτον· καὶ ἡ μὲν ἀρκτικοανατολικὴ διαίρεσις ἐκαλεῖτο ὁ Μέγας Λιμήν· ἡ δ' ἄλλη, ὁ Εὔνοστος. Κατὰ τὸν εἴσπλουν εἰς τὸν μέγαν λιμένα ἔχει τις ἐκ δεξιῶν τὴν νῆσον καὶ τὸν πύργον τὸν Φάρον· ἐκ δὲ ἀριστερῶν τὰς χοιράδας καὶ τὴν ἄκραν Λοχιάδα. Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων ὑπῆρχε καὶ τρίτος λιμὴν ὑπὲρ τοῦ Εὐνόστου, ὀρυκτὸς καὶ κλειστὸς, καλούμενος Κιβωτὸς, νεώρια καὶ αὐτὸς ἔχων· ἀλλὰ τούτου δὲν μένει οὔτε ἴχνος τὴν σήμερον. Ἐνδοτέρω τοῦ Εὐνόστου ἦτο διώρυξ πλωτὴ, μέχρι τῆς λίμνης τεταμένη τῆς Μαρεώτιδος.

Ὁ περιβόητος πύργος Φάρος, τὸν ὁποῖον ἔκτισεν ὁ ἀρχιτέκτων Σώστρατος ὁ Κνίδιος ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πτολεμαίου Φιλαδέλφου, 283 π. Χ., ἵστατο ἐπὶ πέτρας περικλύστου κατὰ τὸ ἄκρον τῆς ὁμωνύμου νήσου· ἦτο δὲ τετράγωνος οἰκοδομὴ πολυόροφος, ἐκ λευκοῦ λίθου κατεσκευασμένη, ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔχουσα πυρὰ πάντοτε καιόμενα, χάριν τῆς τῶν πλωϊζομένων σωτηρίας.

Ἄλλο χαρακτηριστικὸν ἰδιαίτερον τῆς Ἀλεξανδρείας ἦτον ἡ Νεκρόπολις, ὑπὲρ τὸ ἓν μίλιον ἐκτει-

* « Τὸ σῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου,» λέγει ὁ Στράβων, « κομίσας ὁ τοῦ Λάγου Πτολεμαῖος ἐκήδευσεν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ, ὅπου νῦν ἔτι κεῖται, οὐ μὴν ἐν τῇ αὐτῇ πυέλῳ· ὑαλίνῃ γὰρ αὕτη, ἐκεῖνος δ' ἐν χρυσῇ κατέθηκεν. Ἐσύλησε δ' αὐτὴν ὁ Κόκκης, καὶ Παρείσακτος ἐπικληθεὶς Πτολεμαῖος, ἐκ τῆς Συρίας ἐπελθὼν, καὶ ἐκπεσὼν εὐθὺς, ὥστ' ἀνόνητα αὐτῷ τὰ σύλα γενέσθαι.»

νομένη κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν· ἐν αὐτῇ ἦσαν κῆποί τε πολλοὶ καὶ ταφαὶ, καὶ καταγωγαὶ, πρὸς τὰς ταριχείας τῶν νεκρῶν ἐπιτήδειαι.

Αἱ λεγόμεναι Βελόναι τῆς Κλεοπάτρας εἶναι δύο ὀβελίσκοι ἐκ κοκκωτοῦ λίθου, ὁ μὲν ἔτι ἱστάμενος, ὁ δὲ παρακείμενος εἰς αὐτὸν, καὶ ἀπετέλουν τὴν εἴσοδον εἰς τὸ λεγόμενον Καισάριον, ἱερὸν ἢ παλάτιον τοῦ Καίσαρος. Τὸ ὅλον ὕψος τοῦ ὀρθίου ὀβελίσκου, συμπεριλαμβανομένων τοῦ στυλοβάτου καὶ τῶν τριῶν βαθμίδων, ἀπὸ χῶμα τὴν σήμερον κεκαλυμμένων, εἶναι ἑβδομηκονταεννέα πόδες. Ὅτε οἱ Γάλλοι ἐξέτασαν τὴν βάσιν τοῦ ὀβελίσκου τούτου, ἡ περὶ αὐτὴν συσσωρευμένη ἄμμος εἶχε βάθος δεκαὲξ ποδῶν. Ἑκάστη πλευρὰ εἶναι μὲ γλυφὰς κεκαλυμμένη, ἀλλὰ κάλλιον διασώζονται αἱ ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς· ἐπὶ τῶν δύο πλευρῶν τὰ ἱερογλυφικὰ σχεδὸν ἐξηλείφθησαν. Ὁ πασίγνωστος Στύλος τοῦ Πομπηΐου ἵσταται μεταξὺ τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ τῆς λίμνης· ἔχει δὲ ὡς ἑκατὸν ποδῶν ὕψος.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μεγάλως ἐνεθάρρυνε τοὺς Ἰουδαίους νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὴν πόλιν ταύτην. Συνεχώρησεν εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν τῆς θρησκείας των, καὶ τοὺς ἔδωκε μέρος τῶν προνομίων καὶ ἐλευθεριῶν, τὰ ὁποῖα ἐχαίροντο οἱ Μακεδόνες αὐτοῦ ὑπήκοοι. Ὅθεν ἡ Ἀλεξάνδρεια κατῳκεῖτο ὡς ἐπιτοπλείστων ὑπὸ Ἰουδαίων, καὶ τὸ περιστατικὸν τοῦτο συνδέει τὴν ἱστορίαν αὐτῆς μὲ τὴν τῶν Γραφῶν διασάφησιν. Ἐκ τῆς πόλεως ταύτης ἦτον Ἀπολλὼς, ὁ σύντροφος τοῦ Ἁγ. Παύλου, (Πράξ. ιή. 24)· καὶ ἐκ τῶν Ἰουδαίων, ὅσοι ἀμφισβήτησαν μετὰ τοῦ Στεφάνου καὶ ἐθανάτωσαν αὐτὸν, πολλοὶ ἦσαν Ἀλεξανδρεῖς, οἵτινες φαίνεται ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶχον συναγωγὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. (Πράξ. ς'. 9.) Λέγεται ὅτι τὸν καιρὸν τῆς τῶν Ἱεροσολύμων καταστροφῆς ὡς ἓν ἑκατομμύριον Ἰουδαίων ἦσαν διεσπαρμένοι καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Αἰγύπτου, ἔχοντες ἐν αὐτῇ καὶ πολυαρίθμους συναγωγὰς καὶ προσευκτήρια, τὰ ὁποῖα ἢ κατηδαφίσθησαν, ἢ κατεκάησαν, ὅτε ἀπεποιήθησαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ στήσωσι τοὺς ἀνδριάντας τοῦ Ῥωμαίου αὐτοκράτορος, Καΐου Καλιγούλα.

Ὁ Χριστιανισμὸς ἐθεμελιώθη ἀρχαιότατα εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ ἴσως πρῶτοι κήρυκες αὐτοῦ ἐνταῦθα ὑπῆρξαν τινὲς τῶν Ἰουδαίων, τοὺς ὁποίους ἐπέστρεψε τὸ κήρυγμα τοῦ Ἁγ. Πέτρου κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς.

Μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων τῆς Ἀλεξανδρείας εὑρίσκονται ἄνδρες τινὲς περίφημοι εἰς τὰ χρονικὰ τῆς ἐκκλησίας, οἷον ὁ Κλήμης, ὁ Ἁγ. Ἀθανάσιος, ὁ Ὠριγένης, καὶ ἄλλοι. Ὁ θεμελιωτὴς τοῦ Ἀρειανισμοῦ, —αἱρέσεως ἥτις ἀρνεῖται τὴν θεότητα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν,— ἦτο πρεσβύτερος τῆς ἐπισκοπῆς ταύτης, καὶ κατά τινας Ἀλεξανδρεὺς τὴν πατρίδα.

Τὴν περίφημον συλλογὴν τῶν βιβλίων, τὴν καλουμένην Ἀλεξανδρινὴν Βιβλιοθήκην, ἤρχισεν ὁ Πτολεμαῖος Σωτὴρ, πρὸς χρῆσιν τοῦ Μουσείου, ἢ τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ συστηθείσης ἑταιρείας τῶν σοφῶν. Ἦτο δὲ τοποθετημένη μέρος μὲν εἰς αὐτὸ τοῦ Μουσείου τὸ κατάστημα, μέρος δ' ἐντὸς τοῦ περιβόλου μεγαλοπρεποῦς τινὸς ναοῦ, καλουμένου Σαραπίου, τὸ ὁποῖον ἐλογίζετο μόνον τοῦ τῆς Ῥώμης Καπιτωλίου ὑποδεέστερον. Ὁ Πτολεμαῖος Φιλάδελφος, διάδοχος τοῦ Πτολεμαίου Σωτῆρος, ἔκαμε τόσας προσθήκας εἰς αὐτὴν, ὥστε, καθ' ὃν καιρὸν ἀπέθανεν, εἶχεν αὐξήσειν εἰς ἑκατὸν χιλιάδας τόμων. Συνελέγοντο δὲ τὰ βιβλία ἢ χειρόγραφα κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον· ἡ κυβέρνησις συνελάμβανεν ὅσα βιβλία ἐφέροντο εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἄλλων ξένων, καὶ ἔπεμπεν αὐτὰ εἰς τὸ Μουσεῖον, ὅπου ἀντέγραφον αὐτὰ οἱ ἐπὶ τούτῳ διωρισμένοι· καὶ τὰ μὲν ἀντίγραφα ταῦτα ἐδίδοντο εἰς τοὺς ἰδιοκτήτας, τὰ δὲ πρωτότυπα ἐφυλάττοντο εἰς τὴν βιβλιοθήκην.

Ὅτε ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ προσέβαλε τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπὶ τοῦ Αἰγυπτιακοῦ πολέμου, τὸ μέρος τῆς βιβλιοθήκης τὸ εἰς τὸ προάστειον Βρύχιον ἐπυρπολήθη κατὰ τύχην, καὶ αἱ περιεχόμεναι εἰς αὐτὸ τετρακόσιαι χιλιάδες τόμων ἔγιναν παρανάλωμα τῶν φλογῶν· ἀλλ' ἡ ἐν τῷ Σαραπίῳ βιβλιοθήκη διεσώθη. Ἀπέθηκε δὲ καὶ ἡ Κλεοπάτρα εἰς αὐτὸ τὰς 200,000 τόμων, τὰς ὁποίας τὴν εἶχε χαρίσειν ὁ Μάρκος Ἀντώνιος, μετακομίσας ἀπὸ Πέργαμον τὴν ἐκεῖ περιβόητον συλλογήν. Αὗται καὶ ἄλλαι προσθῆκαι ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν ὑπερεμεγάλυναν τὴν εἰς τὸ Σαράπιον βιβλιοθήκην· μολονότι δὲ ἐσυλήθη μετὰ ταῦτα, πάντοτε ἀποκαθίστατο. Οὕτω πως ἐξηκολούθει ἑκατονταετηρίδας, ἕως περὶ τὰ μέσα τοῦ ἑβδόμου αἰῶνος, ὅτε ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡλώθη ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τοῦ Σαρακηνοῦ στρατηγοῦ Ἀμροῦ Ἐβναλαάς. Οὗτος, συμβουλευθεὶς τὸν Καλίφην Ὀμὰρ περὶ τοῦ πρακτέου ὡς πρὸς τὴν βιβλιοθήκην, ἔλαβε τὴν πολυθρύλλητον Λακωνικὴν ἀπόκρισιν,—« Ἂν τὰ συγγράμματα ταῦτα τῶν Ἑλλήνων συμφωνῶσι μὲ τὸ Κοράνιον, εἶναι ἄχρηστα, καὶ περιττὰ νὰ φυλαχθῶσιν· ἂν διαφωνῶσιν, εἶναι ὀλέθρια, καὶ πρέπει νὰ φθαρῶσιν.» Ἡ τοῦ ἐξολοθρευμοῦ ἀπόφασις ἐκτελέσθη μὲ τυφλὴν ὑπακοήν. Οἱ τόμοι τῆς Ἀλεξανδρινῆς βιβλιοθήκης διενεμήθησαν ὡς καύσιμος ὕλη εἰς τὰ λουτρὰ τῆς πόλεως, περὶ τὰς τέσσαρας χιλιάδας τὸν ἀριθμὸν, καὶ τόσον ἦσαν πολυπληθεῖς, ὥστε μόλις ἀνηλώθησαν εἰς ἓξ μῆνας.

Ἡ Ἀλεξάνδρεια εἰς τὴν ἀκμήν της ἦτο πολυανθρωποτάτη. Ὁ Σικελιώτης Διόδωρος διηγεῖται ὅτι

τὸν καιρὸν αὐτοῦ, π. Χ. 44, περιεῖχε τριακοσίας χιλιάδας ἐλευθέρων κατοίκων, καὶ ἂν, ὡς εἰκάζεται, οἱ δοῦλοι ἦσαν ἐπίσης πολυάριθμοι, τότε ὅλος ὁ πληθυσμὸς ἤθελεν ἀναβαίνειν εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Πτολεμαίων, ἡ Ἀλεξάνδρεια ἔγινεν ἐπαρχιακὴ πόλις τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Πέρσαι ἥλωσαν αὐτὴν τὸ 615 μ. Χ., ἀλλ' ἀναπέκτησεν αὐτὴν ὁ Κωνσταντινουπόλεως αὐτοκράτωρ Ἡράκλειος. Τέλος, ἔπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Σαρακηνῶν τὸ 640. Ὁ στρατηγὸς Ἀμροῦ ἔγραψε πρὸς τὸν Καλίφην Ὀμὰρ ὡς ἑπομένως·— « Ἐκυρίευσα τὴν πόλιν τῆς δύσεως. Εἶναι ἄπειρος κατὰ τὸ μέγεθος. Δὲν δύναμαι νὰ σὲ περιγράψω πόσα θαύματα περιέχει. Ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ τέσσαρες χιλιάδες παλάτια, τέσσαρες χιλιάδες λουτρὰ, δώδεκα χιλιάδες κηπουροὶ, δώδεκα χιλιάδες ἐλαιοπῶλαι, τεσσαράκοντα χιλιάδες ὑποτελεῖς Ἰουδαῖοι, καὶ τετρακόσια θέατρα, ἢ τόποι διασκεδάσεως.»

Ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἁλώσεως ταύτης ἡ Ἀλεξάνδρεια οὐδέποτε ἀνέλαβε· κατέστη μὲν ὁπωσοῦν ἀξιόλογος εἰς τὸ διάστημα τοῦ Μεσαιῶνος ὡς τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου, τὸ ὁποῖον οἱ Εὐρωπαῖοι τότε ἐνήργουν μὲ τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας· ἀλλ' ἡ ἀνακάλυψις τοῦ νέου εἰς τὴν Ἰνδίαν πόρου διὰ τοῦ Ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ἔδωκεν εἰς τὰς πραγματείας ἄλλην διεύθυνσιν, καὶ ἡ Ἀλεξάνδρεια κατήντησε διόλου ἀσήμαντος. Μεταβολὴ ὅμως ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἤρχισε πρὸ καιροῦ νὰ ἐνεργῆται, καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι ἡ πόλις αὕτη θέλει τὰ μέγιστα προοδεύσειν, ἐπειδὴ μάλιστα κατὰ συνέπειαν τῆς ἀτμοπλοΐας τὸ μὲ τὴν Ἰνδίαν ἐμπόριον ἤρχισε νὰ ἐπανέρχεται εἰς τὸν πρότερον αὐτοῦ δρόμον.

« Ἀδύνατον ἤθελεν εἶσθαι,» λέγει Γερμανή τις περιοδεύτρια, « νὰ ἐκφράσω ποῖα αἰσθήματα μ' ἐκυρίευσαν, ὅτε κατὰ πρώτην φορὰν διῆλθον τὰς ὁδοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας. Ὁποῖος θόρυβος, ὁποία σύγχυσις εἰς τὰς στενὰς ταύτας ῥύμας, πλήρεις πάντοτε ἀπὸ πλῆθος ἀναρίθμητον καμήλων, ἡμιόνων, καὶ ὄνων! Αἱ κραυγαὶ τῶν ἀγωγιατῶν, βοώντων ἀδιαλείπτως εἰς τοὺς διαβάτας νὰ προσέχωσι τοὺς γυμνοὺς πόδας των· αἱ φωνασκίαι καὶ χειρονομίαι τῶν θαυματοποιῶν· τὰ λαμπρὰ ἱμάτια τῶν Τούρκων ὑπαλλήλων· τὸ εἰκονικὸν ἔνδυμα τῶν Βεδουΐνων· αἱ μακραὶ γενειάδες, καὶ τὰ σοβαρὰ καὶ κανονικὰ πρόσωπα τῶν Ἀράβων· ἡ γυμνότης τινῶν ἀκολάστων, πάριξ τῶν ὁποίων ὁ ὄχλος συσσωρεύεται· ἡ πληθὺς τῶν μαύρων δούλων· οἱ ὁλολυγμοὶ τῶν θρηνῳδῶν, ἐνῷ συνοδεύουσιν ἐπικήδειόν τινα πομπὴν, σύρουσαι τὰς τρίχας καὶ τύπτουσαι τὰ στήθη των, καὶ ταῦτα οὐ μακρὰν πολυταράχου γαμηλίου πομπῆς· αἱ κραυγαὶ τῶν Μωαμεθανῶν ἱερέων ἀπὸ τὰς κορυφὰς τῶν Μιναρέδων, καλούντων εἰς προσευχάς· τελευταῖον, ἡ λυπηρὰ εἰκὼν τῶν ἀπὸ ἔνδειαν ἀποθνησκόντων, καὶ οἱ ωωροὶ ἀγρίων σκύλων, οἵτινες πανταχοῦ σὲ καταδιώκουσι καὶ ἐνοχλοῦσι· ταῦτα πάντα κατὰ στιγμὴν ἐμποδίζουσι τὴν πρόοδον, καὶ ἐλκύουσι τὴν προσοχὴν τοῦ ἐκπεπληγμένου περιηγητοῦ.»

Ὁ Κόμης Δαμᾶς λέγει·—

Οἱ ὄνοι εἶναι τὰ ὀχήματα τοῦ τόπου τούτου· τοσαύτη δὲ εἶναι ἡ λάσπη, ὥστε ἀδύνατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ λείψωσι. Πεντάκις ἢ ἑξάκις χρειάζεται νὰ βρέχωνται καθ' ἡμέραν οἱ δρόμοι ἐξ αἰτίας τῆς θερμότητος· ἡ ἄμμος δὲ καὶ τὸ ὕδωρ ἀποτελοῦσι κολλητικήν τινα λάσπην, ἀφ' ἧς μόλις ἐμπορεῖν ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἐντίμως ἵπποι, ὄνοι, καὶ δρομάδες· οἱ Χριστιανοὶ ὑπωσοῦν προφυλάσσονται διὰ τῶν ὑποδημάτων, ἀλλ' οἱ Ἄραβες ἀφίνουν ὀπίσω τὰς ἐμβάδας των.

Τὰ ἑπόμενα λαμβάνομεν ἐκ τοῦ ποιήματος Ὁ Κυδωνιάτης, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ ἐκδώσῃ ὁ Κύριος Ν. Σαλτέλης·

Τ' εἶν' ὁ ἄνθρωπος! Πλασμένος κατ' εἰκόνα τοῦ Ὑψίστου,
Θεῦ! σπανίως προσηλόνει τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς του
Εἰς τὸ μέγα τοῦτο σύμπαν, εἰς τοῦ Πλάστου τὴν μελέτην.
Φιλοδοξιῶν συγκρούσεις, ματαιότητες, ἀπάται,
Ὑποσκελισμοὶ καὶ μίση . . Ἰδοὺ ποῦ περιπλανᾶται
Τὸ πλοιάριον τοῦ βίου μὲ τὸν ἄνθρωπον ἐρέτην!

Δυστυχῆ! ἡ λεία αὕτη θάλασσα ὑφάλους ἔχει!
Εἰς κινδύνους ὑπερόγκους τὸ σκαφίδιόν σου τρέχει!
Τὴν ὁδὸν τῆς ἀνομίας ἔκκλινε, θὰ ναυαγήσῃς!
Τίς ἀκούει . . ; Ἐρημίτης εἰς τὴν κέλλην του κλεισμένος;
Ἢ σοφός τις εἰς βιβλίων ἔρευναν βεβυθισμένος,
Μελετᾷ τί ἐστι κόσμος, τί Δημιουργὸς, τί φύσις!

Εἰς σταχυοφόρον κάμπον αἱ σφοδροὶ ἄερες πίπτουν,
Καὶ τοὺς στάχυας μὲ βίαν ἕνα πρὸς τὸν ἄλλον ῥίπτουν.
Ἡ πολύμοχθος εἶν' αὕτη τῶν ἀνθρώπων κοινωνία!
Εἷς τὸν ἄλλον βαρυπλήττει, εἷς τὸν ἄλλον λοξοβλέπει·
Πλὴν ὁ θεριστὴς τὸ βῆμα ἀπὸ ἄλλην χώραν τρέπει,
Κ' εἰς τὸ δρέπανόν του πίπτει γενεῶν πλουσία λεία.

Στάχυ-ἄνθρωπε, ὑπῆρξας . . . δὲν ὑπάρχεις. Ἡ στιγμή σου
Ἴχνη ἄγνωστα ἀφίνει εἰς τὰ χείλη τῆς ἀβύσσου,
Ὡς ὁ λάρος ὁ ξυρίζων τὸ θαλάσσιον πεδίον.
Πόσον ἔζησας; Σ' ἁρπάζει μεσονύκτιός τις δαίμων . . .
Φορτωμένος ἁμαρτίας, στένων σύρεσαι καὶ τρέμων
Ἔμπροσθεν τοῦ ἀδεκάστου Δικαστοῦ εἰς ἄλλον βίον. κ.λ.π.

Εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ Βυζαντίου μέχρι τῶν Ψαρῶν διάπλουν τοῦ ἥρωός μου, περιγράφων τὰ κλασικὰ αὐτὰ μέρη, φθάνω εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ λέγω·—

Εἴσοδε τοῦ Ἑλλησπόντου, πλήρη δόξης καὶ μαγείας!
Διεπόρθμευσας τὸ πάλαι τὰς δυνάμεις τῆς Ἀσίας,
Κ' ἤνοιξας τῶν ἀμετρήτων στρατευμάτων της τὸ μνῆμα.
Τὰ συντρίμματα σπαρμένα θεωρήσας τῆς γεφύρας
Ὁ μονάρχης, ὡς τὰ ῥάκη τῆς σχισμένης του πορφύρας,
Ἐμαστίγωσεν ἀφρόνως τὸ ἐλεύθερόν σου κῦμα.

Καὶ αἱ αὖραί σου θριάμβους τῶν Ἑλλήνων ψιθυρίζουν,
Κ' οἱ αἰγιαλοὶ συμβάντα κολοσσαῖα παιανίζουν.
Ἤδη ἐπὶ τοῦ μακροῦ σου ἑλικοειδοῦς τραχήλου,
Ἁλιεὺς, τὴν ἡσυχίαν τῶν ὑδάτων συνταράττων,
Καὶ τὸν γαλακτώδη κάμπον κατασκάπτων τῶν κυμάτων,
Ὁδηγεῖ τὴν μικρὰν τύχην τοῦ σαπροῦ του μονοξύλου.

Ἀντικρύζω τὴν Σμύρνην.—

Τῆς σειρῆνος Σμύρνης πέραν διακρίνεται ἡ θέσις·
Τοῦ λαμπροῦ ἀστερισμοῦ της δὲν ἐπαπειλεῖται σβέσις·
Ἱερὸν τὸ χῶμα ἔχει, τὰ νερὰ καὶ τοὺς ἀέρας·
Τόνομα ὁ γέρων Μέλης τοῦ Ὁμήρου ψιθυρίζει,
Καὶ σκιά τις μὲ γλαμύδα κοκκινόχροον γυρίζει
Ψ'ἄλλουσα τὴν Ἰλιάδα τὰς ἐαρινὰς ἑσπέρας.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ ΙΝΔΟΥ.

ΦΥΛΗ τις αὐτοχθόνων Ἰνδῶν τῆς Ἀμερικῆς, πολεμοῦσά ποτε κατὰ τῶν Ἄγγλων, ἠχμαλώτισε στρατιώτην ἀπὸ τὰ ὀρεινὰ μέρη τῆς Σκωτίας, τὸν ὁποῖον, μέλλοντα νὰ θυσιασθῇ, διέσωσεν ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν, υἱοθετήσας. Ὁ Σκῶτος συνώδευσε τὸν θετὸν αὐτοῦ πατέρα εἰς τὸ ἐνδότερον, ἔμαθε τὴν ἐγχώριον γλῶσσαν, συνεμορφώθη μὲ τὰ ἤθη, καὶ κατέστη ἔμπειρος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν Ἰνδικῶν ὅπλων. Μετὰ καιρὸν, ἡ αὐτὴ φυλὴ ἐξεκίνησε πρὸς συνάντησιν τοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ, μεθ' οὗ τότε συνεμάχοντο κατὰ τῶν Ἄγγλων. Ἦτο δ' ἀνάγκη νὰ περάσωσι τὴν νύκτα πλησίοθεν τοῦ Ἀγγλικοῦ στρατοπέδου. Πολλὰ ἐνωρὶς τὸ πρωΐ, (ἦτο δὲ ἀνοιξις), ὁ γηραλέος ἀρχηγὸς ἐξύπνισε τὸν νεανίαν Σκῶτον· συμπαρέλαβεν αὐτὸν εἰς ὕψος τι, καὶ τὸν ἔδειξε τὰς σκηνὰς τῶν συμπατριωτῶν του. Ὁ γέρων ἐφαίνετο ὑπερβολῇ τεταραγμένος, καὶ δάκρυα ἔσταζον ταχέως ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς του. Μετά τινα παῦσιν, "Ἔχασα," εἶπε, "τὸν μονογενῆ μου υἱὸν εἰς μάχην τινὰ μὲ τοὺς ὁμοεθνεῖς σου· σὺ δὲ εἶσαι ὁ μονογενὴς ἄρα τοῦ πατρός σου, καὶ νομίζεις ὅτι ὁ πατήρ σου ζῇ ἀκόμη;" "Ναί, εἶμαι ὁ μονογενὴς τοῦ πατρός μου," ἀπήντησεν ὁ νέος, "καὶ ἐλπίζω ὅτι ὁ πατήρ μου ζῇ ἀκόμη." Ἴσταντο δ' ἔγγυς ὡραίας ἀνθισμένης πασχαλίας. Ἡ θεωρία ἦτο θελκτικὴ καὶ μεγαλοπρεπής· ὡς κορωνὶς δὲ ὅλων τῶν θελγήτρων αὐτῆς ἀνέτελλεν ὁ ἥλιος κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ὁ γέρων Ἰνδὸς, σταθερῶς ἐνατενίσας εἰς τὸν αἰχμάλωτον Βρετανὸν, "Ἀς ἀγάλλεται ἡ καρδία σου," ἐξεφώνησεν, "εἰς τὴν καλλονὴν τοῦ προκειμένου θεάματος! δι' ἐμὲ εἶναι ὡς ἡ ἐρημία· ἀλλὰ σὺ ἀπὸ τοῦ νῦν εἶσαι ἐλεύθερος· ἐπίστρεψε εἰς τοὺς ὁμογενεῖς σου, ἐπισκέψου πάλιν τὸν πατέρα σου, διὰ νὰ χαίρῃ πάλιν ὅταν βλέπῃ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα τὸ πρωΐ, καὶ τὰ δένδρα ἀνθοῦντα τὴν ἄνοιξιν."

Τὸ ὄμμα πρῶτον θεωρεῖ, ὁ νοῦς θεύτερον κρίνει,
Ἡ γλῶσσα τρίτον ὁμιλεῖ ὅσα ὁ νοῦς προτείνει.

Ἡ χάρις ἀπὸ μισητὴν χαριζομένη χεῖρα,
Δυσφορωτάτης ὕβρεως λαμβάνει χαρακτῆρα.

Τὸ παρελθὸν ἠπάτησε, τὸ ἐνεστὼς πειράζει,
Τοῦ μέλλοντος τὸ ἄδηλον ὅλους κατατρομάζει.

Ἡ θέλησις ἡ ἐθνικὴ, νόμῳ ἐκφραζομένη,
Ἐπέχει τόπον τῆς ἑνὸς θελήσεως ἐν γένει.

ΤΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΗΣ ΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

ΟΛΙΓΟΙ ἄνθρωποι ἀπὸ κτίσεως κόσμου ὑπῆρξαν σοφώτεροι τοῦ Σολομῶντος. Ἔχων ἐκ παιδικῆς ἡλικίας πᾶν μέσον καὶ πᾶσαν εὐκολίαν, καὶ τὴν μεγίστην καταβάλλων ἐπιμέλειαν πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων, κατέστη ἐπὶ τέλους ὁ σοφώτατος εἰς τὸν αἰῶνα, καθ' ὃν ἔζη. Ἂν δὲ συγχρόνως καὶ πλουσιώτατος, ἠδύνατο νὰ ἐκπληροῖ πᾶσαν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, εἴτε σαρκικὴν, εἴτε πνευματικήν· καὶ τῳόντι, ὡς μᾶς βεβαιόνει ἐν τῷ βιβλίῳ αὐτοῦ, Ὁ Ἐκκλησιαστὴς, οὐδόλως ἐχαλίνωνε τὰς ὀρέξεις του.

Ἀλλ' ἀφοῦ κατὰ κόρον ἐγεύθη πᾶσαν ἡδονὴν, ἠσθάνθη ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ματαιότης καὶ θλῖψις πνεύματος. Εἶχε συγγράψει πολλὰ βιβλία, καὶ πιθανὸν ὅτι εἶχεν ἀναγνώσει πολὺ περισσότερα· ἀλλὰ καὶ τὸ συγγράφειν βιβλία εὑρῆκεν ἀτελεύτητον, καὶ τὴν ἀδιάλειπτον μελέτην ἐπίπονον εἰς τὴν σάρκα. Δὲν περιεφρόνει ὅμως διὰ τοῦτο τὰ βιβλία καὶ τὴν μάθησιν· ἐξ ἐναντίας, ἐτίμα καὶ συνίστα αὐτὰ, γνωρίζων ὑπὲρ πάντα ἄλλον πόσον εἶναι χρήσιμα τὰ λόγια τῶν σοφῶν, καὶ εἰς τὸ διεγείρειν τοὺς ὀκνηροὺς, καὶ εἰς τὸ ἐνθαρρύνειν τοὺς ἐπιμελεῖς.

Τὸ βιβλίον τοῦ Ἐκκλησιαστοῦ συνέγραψε προβεβηκὼς ἤδη τὴν ἡλικίαν, ὁπότε, ὡς ἐκ περιωπῆς, ἀταράχως ἀνεθεώρει ὅλον τὸν δρόμον τῆς ζωῆς του, καὶ κατέγραψε τὰ μαθήματα ὅσα πεῖρα πολυχρόνιος τὸν εἶχε διδάξει. Τὸ συμπέρασμα δὲ τοῦ βιβλίου εἶναι τοιοῦτον, ὁποῖον φυσικὰ ἠθέλομεν περιμένειν ἀπὸ τὸν καλαμον σοφοῦ γέροντος, καὶ ὡς πολλοῦ λόγου ἄξιον συμβουλεύομεν τοὺς νεωτέρους τῶν ἀναγνωστῶν μας νὰ ἐναποταμιεύσωσιν αὐτὸ εἰς τὴν μνήμην. « Ἀς ἀκούσωμεν,» λέγει, « τὸ τέλος τῆς ὅλης ὑποθέσεως· Φοβοῦ τὸν Θεὸν, καὶ φύλαττε τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐπειδὴ τοῦτο εἶναι τὸ πᾶν τοῦ ἀνθρώπου· διότι ὁ Θεὸς θέλει φέρειν εἰς κρίσιν πᾶν ἔργον, καὶ ἀκόμη πᾶν κρυπτὸν πρᾶγμα, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε πονηρόν.» Τὸ ἐμβριθὲς τοῦτο ῥητὸν περιέχει πλειοτέραν ἀληθινὴν σοφίαν παρ' ὅλα τὰ ἀποφθέγματα τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ συναίσθησις ὅτι αὐτὸς ἦτο πολυμαθέστερος τῶν συγχρόνων του ἠδύνατο νὰ τὸν παρηγορήσῃ εἰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς; Ἐκ πείρας εἶχε μάθει πόσον ὀλίγην αἰτίαν ἔχει ὁ πλούσιος νὰ χαίρεται εἰς τὰ πλούτη του, ὁ δυνατὸς εἰς τὴν δύναμιν, καὶ ὁ σοφὸς εἰς τὴν σοφίαν. Τὰ πλούτη καὶ τὸ κράτος του δὲν ἴσχυσαν νὰ προφυλάξωσιν αὐτὸν ἀπὸ νόσον καὶ γηρατεῖα, οὔτε ἡ μάθησις καὶ ἡ σοφία του ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ πλῆθος ἄλλων ἀνομιῶν. Ὅθεν ἠσθάνθη καὶ διεκήρυξεν ὅτι τὸ οὐσιωδέστατον καὶ ἀναγκαιότατον εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ τήρησις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ.

Τοῦτο λοιπὸν καὶ πᾶς διδάσκαλος ἂς καταγίνεται νὰ ἐντυπώσῃ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· διότι ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Θεὸν, καὶ μὴ φυλάττων τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, δὲν ἐμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ καλῶς ἀνατεθραμμένος· ἡ καλὴ ἀνατροφὴ ὄχι μόνον ἐνισχύει τὸν ἄνθρωπον νὰ ἐκπληροῖ ὅλα τὰ ἐκυτοῦ καθήκοντα ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ἀλλὰ καὶ προετοιμάζει αὐτὸν εἰς ἀτελεύτητον, εὐδαίμονα, καὶ ἁγίαν ζωὴν ἐν τῇ μέλλοντι.

Τί δύναται νὰ ἐπιβάλῃ σωτηριωδέστερον χαλινὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ὁ πειρασμὸς ὠθῇ αὐτὸν εἰς ἁμαρτίαν, παρ' ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡ ἐνθύμησις ὅτι ταχέως θέλει φέρειν εἰς κρίσιν ὅλας τὰς πράξεις τῆς ζωῆς του καὶ ὅλα τὰ μυστικὰ τῆς καρδίας του;

Ὅστις μὲ τοὺς συγγενεῖς του δυσαρέστως πάντα ζῇ,
Πῶς εἰρηνικῶς νὰ ζήσῃ μὲ τοὺς φίλους του μαζῇ;

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΚΟΗΣ ΚΑΙ ΑΦΗΣ ΤΩΝ ΤΥΦΛΩΝ.

Οἱ ἄνθρωποι ἐν γένει ἀγνοοῦσι τὰς δυνάμεις τῆς τῶν τυφλῶν ἀκοῆς, καὶ ἴσως φανῶσι κατὰ πρῶτον ἀπίστευτα ὅσα ἐνταῦθα θέλομεν καταχωρήσειν. Ἐγνωρίσαμεν τυφλοὺς, οἵτινες ἠδύναντο ὄχι μόνον νὰ ἐξακριβόνωσι τὸ σχῆμα καὶ τὰς διαστάσεις θαλάμων ἀπὸ τὸν ἦχον τῆς φωνῆς των, ἀλλὰ καὶ εἰς δωμάτιον οἰκεῖον ἐμβαίνοντες νὰ εἴπωσιν, ἂν ἐσηκώθησαν ἐξ αὐτοῦ μεγάλα τινὰ σκεύη, ἢ ἂν μετεκινήθησαν ἀπὸ τοὺς συνήθεις τόπους των· τοῦτο δ' ἐπληροφοροῦντο, κτυποῦντες τὴν βακτηρίαν των ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, καὶ ἀκροαζόμενοι τὴν ἠχώ. Ἤθελέ τις πιστεύσειν, ὅτι μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς κλειστοὺς εἶναι δυνατὸν νὰ διακρίνῃ ποῖος ὁ ὑψηλότερος καὶ ποῖος ὁ χαμηλότερος ἀπὸ διαφόρους ὁμιλοῦντας μόνον ἐκ τῆς διευθύνσεως, καθ' ἣν ὁ ἦχος ἔρχεται ἀπὸ τὰ στόματα ἐκείνων εἰς τὸ ὠτίον αὐτοῦ; Καὶ ὅμως πολλοὶ τυφλοὶ δύνανται ὄχι μόνον τοῦτο νὰ πράξωσι, ἀλλὰ καὶ ὡς ἔγγιστα νὰ ἐξακριβώσωσι τὰς ἡλικίας τῶν λαλούντων. Ὑπὲρ τοὺς πεντήκοντα τυφλοὺς ἐδοκιμάσαμεν ὡς πρὸς τοῦτο, καὶ οἱ πλεῖστοι αὐτῶν προσήγγισαν εἰς τὸ σημεῖον, ὅσον ἡμεῖς αὐτοὶ, οἱ τῶν ὀφθαλμῶν ἔχοντες τὴν βοήθειαν. Ἀμφιβολία δὲν ὑπάρχει ὅτι ἡ φωνὴ ἀλλοιοῦται κατ' ἔτος· καὶ ἡμεῖς μὲν οἱ βλέποντες παρατηροῦμεν τὰ ἄκρα μόνον τῆς ἀλύσεως· διακρίνομεν τὴν ὀξεῖαν κραυγὴν τοῦ τέκνου ἀπὸ τὴν τραχεῖαν σταθερὰν φωνὴν τοῦ ἀνδρὸς, καὶ ἀπὸ τοὺς τρέμοντας τόνους τοῦ γηραλέου· ἀλλ' ἐκτὸς τούτων,—ἐκτὸς τῆς διαφορᾶς εἰς τὸν ὄγκον καὶ τὸ ὕψος, τὴν ὁποίαν ἔχουσιν αἱ φωναὶ διαφόρων ὑποκειμένων, ὑπάρχει καὶ ἄλλη προξενουμένη ἐκ τοῦ δρόμου τῶν ἐτῶν· διότι ὁ χρόνος κάμνει ἐντύπωσιν ἐπὶ τῆς φωνῆς, οὐχ ἧττον παρ' ἐπὶ τοῦ προσώπου. Ὁ δὲ τυφλὸς κατανοεῖ ταύτην διὰ τοῦ γεγυμνασμένου ὠτίου του, καὶ οὐ μόνον δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ μὲ ἱκανὴν ὀρθότητα τὴν ἡλικίαν τοῦ λαλοῦντος, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνάστημα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ στήθους αὐτοῦ, καὶ τὰ παραπλήσια.

Τυφλοί τινες ἔχουσι καὶ ἄλλην παράδοξον δύναμιν· ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὰς μικρὰς διαφορὰς τοῦ τονισμοῦ τῆς φωνῆς, καθὼς ἀπὸ τὰς μεταβολὰς τοῦ προσώπου οἱ βλέποντες, ἀνακαλύπτουσι τὰ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ λαλοῦντος. Ἡμεῖς σπανίως συλλογιζόμεθα περὶ τῆς φωνῆς· ἀλλ' ὁ τυφλὸς ταύτην δράσσει, ὡς μίτον Ἀριάδνης, καὶ διευθύνεται εἰς τὴν ἕδραν τῶν παθῶν. Ὅθεν τινὲς αὐτῶν μετὰ σύντομον γνωριμίαν ἐξακριβόνουσι τὴν διάθεσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῶν ἀνθρώπων· αὐτοὺς δὲν πλανᾷ ἡ λαμπρότης τοῦ ἱματισμοῦ, δὲν προκαταλαμβάνει ἡ σκαιότης τῶν τρόπων, δὲν ἑλκύει τὸ μειδίαμα, δὲν θαμβόνουσι τὰ κάλλη, δὲν αἰχμαλωτίζει, ὡς πολλοὺς ἐξ ἡμῶν, τὸ ἐράσμιον καὶ μαγευτικὸν ὄμμα. Ἡ φωνὴ εἶναι πρὸς αὐτοὺς τὸ κριτήριον τοῦ κάλλους, καὶ ὅταν οἱ μελῳδικοὶ αὐτῆς τόνοι ἔρχωνται, μὲ εἰλικρίνειαν ἐντετυπωμένοι, ἀπὸ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς, αἱ φαντασίαι των διαμιᾶς ἀποδίδουσιν εἰς τὸν λαλοῦντα χάριν μορφῆς καὶ καλλονὴν προσώπου.

Ἡ ἀκοὴ ζώων τινῶν ἔχει θαυμαστὴν ὀξύτητα, καὶ δὲν εἶναι ἀμφιβολία ὅτι βελτιόνει αὐτὴν ἔτι μᾶλλον ἡ τυφλότης. Ἡμεῖς γνωρίζομεν ἵππον, ὁ ὁποῖος, τυφλωθεὶς, ἔγινε πολὺ μᾶλλον ὀξυήκοος. Ἐνῷ ἐβόσκετο μετ' ἄλλων εἰς τὴν νομὴν, μακρὰν τοῦ δρόμου, ἤκουε τὸν ἦχον ὁπλῶν, καὶ ὑψόνων τὴν κεφαλὴν, ἐχρεμέτιζεν εἰς χαιρετισμὸν, πολλὴν ὥραν πρὶν οἱ σύντροφοι αὐτοῦ δείξωσί τινα συναίσθησιν τῆς πλησιάσεως τοῦ παρερχομένου ξένου.

Ὡσαύτως καὶ ὁ τυφλὸς ἄνθρωπος, ὅταν περιπατῇ εἰς τὴν ὁδὸν, ἐμπορεῖ νὰ εἴπῃ ἂν ἦναι πλατεῖα ἢ στενὴ, ἂν αἱ οἰκίαι ἦναι ὑψηλαὶ ἢ χαμηλαὶ, ἂν τὸ ἄνοιγμα τὸ ὁποῖον διαβαίνει ἦναι αὐλὴ κεκλεισμένη εἰς τὸ ἄκρον, ἢ ἂν ἔχῃ ἔξοδον εἰς ἄλλην ἀγυιάν· καὶ δύναται προσέτι νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ τὸν ἦχον τῶν πατημάτων αὐτοῦ εἰς ποίαν στενωπὸν, ἢ αὐλὴν, ἢ πλατεῖαν εὑρίσκεται. Προχωρεῖ εὔτολμος, ὡς νὰ ἔβλεπε μὲ τὰ ὦτα, καὶ νὰ εἶχε σημεῖα εἰς τὸν ἀέρα.

Ἡ ἀκρίβεια τῆς ἀκοῆς δίδει εἰς τοὺς τυφλοὺς μέγιστον πλεονέκτημα ὡς πρὸς τὴν μουσικήν· ἐξαρτῶνται ὅλως διόλου ἀπ' αὐτῆς, καὶ ἐντεῦθεν τόσον ἐντελῶς συμφωνοῦσι κατὰ τὸν χρόνον καὶ τὴν ἁρμονίαν, ὥστε ὁ περίφημος μουσικὸς Παγανίνης, ἀκούσας τὴν ψαλμῳδίαν τῶν διδασκομένων εἰς τὸ ἐν Παρισίοις κατάστημα τῶν τυφλῶν, ἐδηλοποίησεν ὅτι ποτὲ ἀρχήτερα δὲν εἶχε λάβειν ἀνάλογον ἰδέαν τοῦ τί ἐστιν ἁρμονία.

Ἡ ἁφὴ ἐπιδέχεται ἐξίσου τελειοποίησιν, καὶ ἔχομεν μάλιστα πολλὰ τούτου ἀξιοσημείωτα παραδείγματα. Σαϋνδερσών*, ὁ τυφλὸς καθηγητὴς τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Κανταβριγίας, τόσον ἐντελῶς ἐγνώριζε τὰ ἀρχαῖα νομίσματα, ὥστε ἠδύνατο νὰ ἐξελέγχῃ τὰ νεώτερα πλαστὰ, καὶ εἰς περιστάσεις ὅτε οἱ καλοὶ ὀφθαλμοὶ ἠπόρουν τὰ μέγιστα περὶ αὐτῶν. Ἔζη πρὸ μικροῦ χρόνου εἰς τὴν Αὐστρίαν τυφλός τις, ὁ ὁποῖος ἔγλυφε καλὰς προτομὰς, ἀπτόμενος τῶν προσώπων, καὶ μιμούμενος αὐτά· ὑπάρχει δ' ἔτι προτομὴ τοῦ πρώην αὐτοκράτορος εἰς τὸ ἐν Βιέννῃ Μουσεῖον, ἔργον τοῦ τυφλοῦ τούτου, ἥτις λογίζεται ἄριστον ὁμοίωμα. Εἰς τὰ ἐν Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ παιδευτήρια τῶν τυφλῶν εὐκόλως ἀναγινώσκουσιν οἱ ἀόμματοι βιβλία τυπωμένα μὲ χαρακτῆρας ἐξέχοντας ἀπὸ τὴν τοῦ χάρτου ἐπιφάνειαν, τοὺς δακτύλους ταχέως ἐπάνωθεν αὐτῶν διαβιβάζοντες†· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι τόσον παράδοξον,

---

* Ὁ Νικόλαος Σαϋνδερσὼν ἐγεννήθη τὸ 1682, καὶ ἀπέθανε τὸ 1739. Ἑνὸς ἔτους τὴν ἡλικίαν, ἔχασε τὸ φῶς του ἀπὸ τὰς εὐλογίας. Ἀκῆς ὢν ἀκόμη, ἔδειξε μεγάλην νοητικὴν δύναμιν· ὅθεν ἐστάλθη εἰς τὴν Κανταβριγίαν, ὅπου τόσον ἐπέδωκεν εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε διωρίσθη ἐπὶ τέλους καθηγητὴς τῶν μαθηματικῶν ἐν αὐτῷ τῷ πανεπιστημίῳ.

† Μόλις εἶναι χρεία νὰ εἴπωμεν ὅτι τὰ βιβλία τῶν τυφλῶν τυπόνονται ἄλλως πως παρὰ τὰ συνήθη· εἰς αὐτὰ δὲν ὑπάρχει μελάνη, καὶ ἡ ἐντύπωσις γίνεται μόνον ἐπὶ τοῦ ἑνὸς μέρους ἑκάστου φύλλου· οἱ δὲ τύποι εἶναι τοιοῦτοι, ὥστε, τοῦ χάρτου ἐπ' αὐτῶν πιεζομένου, νὰ μένῃ τὸ σχῆμά των ἱκανῶς ἐξέχον.

ὅσον ἄλλα πολλὰ, πασίγνωστα μὲν, δυσεξήγητα ὅμως. Τυφλὸς, παραδείγματος χάριν, ἐν πλήρει νηνεμίᾳ περιπατῶν, δύναται νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἐγγύτητα πραγμάτων διὰ τοῦ αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον γεννᾷ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἡ ἀτμοσφαῖρα· ἡμεῖς αὐτοὶ ἐκ πείρας ἐβεβαιώθημεν, ὅτι τυφλὸς μὲ τὰ ὦτα κεκλεισμένα ἠδύνατο νὰ εἴπῃ πότε μέγα τι ἀντικείμενον ἐπλησίαζεν εἰς τὸ πρόσωπόν του, ἀκόμη καὶ ἐνῷ προσεφέρετο μὲ τοσαύτην βραδύτητα, ὥστε νὰ μὴ προξενῇ ἐπαισθητόν τι ῥεῦμα τοῦ ἀέρος.

ΤΑ ΥΔΑΤΑ ΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ.

"Ἀδυνατον ἤθελεν εἶσθαι," λέγει περιηγητὴς Ἄγγλος, "νὰ ὑπάρξῃ μεγαλόπολις ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ Βυζαντίου, ἂν ἡ τοῦ ὕδατος φυσικὴ ἔλλειψις δὲν εἶχεν ἀναπληρωθῆ διὰ τεχνητῶν μέσων. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν μέσων τούτων εἶναι τὰ φρέατα καὶ αἱ κατ' οἴκους δεξαμεναί, εἰς τὰς ὁποίας τὸ βρόχινον ὕδωρ συνάγεται τὸν χειμῶνα· ἀλλ' ἔθνος ὁποῖον οἱ Τοῦρκοι, οἵτινες ἀπαιτοῦσι τὸ ὕδωρ καὶ φυσικῶς καὶ θρησκευτικῶς, καὶ διὰ νὰ πίνωσι καὶ διὰ νὰ λούωνται, ἐχρειάζοντο πολὺ ἀφθονωτέραν χορηγίαν· παρέχουσι δὲ ταύτην αἱ εἰς τὰ ὄρη κατασκευασθεῖσαι δεξαμεναὶ πλησίον τῶν αἰγιαλῶν τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Τὰ ὄρη ταῦτα εἶναι οἱ τόποι τῶν ῥυάκων καὶ τῶν βροχῶν· ὅπου δὲ ποτάμιον εὑρεθῇ τρέχον εἰς κοιλάδα ὀπωσοῦν ὑψηλήν, ἀνεγείρεται πρόχωμα πέριξ τοῦ χαμηλοτέρου ἄκρου αὐτῆς, καὶ τὸ ὕδωρ ἐμποδιζόμενον τοιουτοτρόπως ὀπισθοδρομεῖ, καὶ συσσωρεύεται ἐωσοῦ σχηματίζει μεγάλην, βαθεῖαν, καὶ τρίγωνον λίμνην. Τὸ πρόχωμα τοῦτο γενικῶς ἔχει τὸ πρόσωπον ἐκ μαρμάρου, ἐσκεπασμένου μὲ Ἀσιατικὰς γλυφάς, καὶ φαίνεται πολλάκις ὡραῖον καὶ μεγαλοπρεπές. Καὶ ἐπὶ μὲν τῶν λόφων σωληνοειδεῖς κέραμοι διακομίζουσι τὸ ὕδωρ· ὁπόταν δὲ μεσολαβῇ κοιλὰς, ἀνεγείρεται ὑδραγωγεῖον. Τινὰ τῶν ὑδραγωγείων τούτων συντείνουσι μεγάλως εἰς καλλωπισμὸν τῆς ἀγροτικῆς θέας.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1822 διήγαγον πλησίον μιᾶς τῶν μεγίστων καὶ σημαντικωτάτων ἀπὸ τὰς δεξαμενὰς ταύτας. Ἔτυχε δὲ ἄνυδρον ἐκεῖνο τὸ ἔτος. Ἀπὸ τῆς 4ης Ἀπριλίου μέχρι τῆς 2ας Νοεμβρίου δὲν εἶχε βρέξει σχεδὸν διόλου. Τὸ ὕδωρ ἑπομένως παραπολὺ ἐχαμήλωσε καὶ ἐθόλωσεν εἰς τὰς δεξαμενὰς, καὶ οἱ Τοῦρκοι ἔπεσον εἰς ἀνησυχίαν καὶ τρόμον. Οἱ περὶ τὰ ὕδατα μηχανικοὶ ἐπέμφθησαν νὰ ἐξετάσωσιν· ἐγὼ δὲ τοὺς συνώδευσα εἰς τινας τῶν δεξαμενῶν· ἐμέτρησαν τὴν ποσότητα τοῦ ὕδατος, καὶ μόλις εὑρῆκαν ἀρκετὸν εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς πόλεως διὰ δεκαπέντε ἡμέρας! Φαντάσου τὴν κατήφειαν ἑπτακοσίων χιλιάδων λαοῦ, ἐπαπειλουμένων ἀπὸ ἔλλειψιν στοιχείου, ἀναγκαιοτάτου ὄχι μόνον εἰς οἰκιακὰς, ἀλλὰ καὶ εἰς θρησκευτικὰς χρείας. Δεήσεις προσεφέροντο εἰς τοὺς ναοὺς, καὶ ὁ οὐρανὸς ἐκυττάζετο ἐπιμελέστατα.—Τὸ ἐναλλοίωτον τῶν πραγμάτων εἰς τὰς χώρας ταύτας, καὶ αἱ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων γινόμεναι διασαφηνίσεις, μεγάλως εὐχαριστοῦσι πολλάκις τὸ πνεῦμα τοῦ περιέργου. Τὴν πλησίασιν τῆς βροχῆς προμηνύει ἐνταῦθα, ὡς ἐν τῇ Συρίᾳ, ἡ ἐμφάνισις μικροῦ, μαύρου, παχέος νέφους, ἐπικρεμαμένου εἰς τὸν Εὔξεινον ἢ τὴν Προποντίδα. Δερβίσης στέκει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Γίγαντος ὄρους, καὶ ὁπόταν ἴδῃ νέφος, ἀναγγέλλει τὴν πλησίασίν του, ὡς ὁ Ἠλιοῦ ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Καρμηλίου. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἀνέβην αὐτὸς ἐγὼ εἰς τὸν ἴδιον τόπον, καὶ παρετήρησα τὸν Δερβίσην ἐπὶ τῆς σκοπιᾶς, καὶ "Ἰδοὺ νέφος μικρὸν, ὡς χεὶρ ἀνθρώπου, ἀνέβαινεν ἀπὸ τὴν θάλασσαν· καὶ ἔσπευσα νὰ καταβῶ, διὰ νὰ μὴ μὲ προφθάσῃ ἡ βροχή." Τῷοντι δὲ πάραυτα ἠκολούθησε, καὶ ἡσύχασαν οἱ Κωνσταντινουπολῖται.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ.

Το βιβλίον τοῦ Ἰὼβ μᾶς διδάσκει, πρὸς τοῖς ἄλλοις, πόσον εἶναι ἀσθενὴς καὶ ἐπισφαλὴς ἡ ἡμετέρα κατάστασις, ὁπόταν δὲν ἐφορᾷ ἡμᾶς ὁ ὀφθαλμὸς τῆς Προνοίας, καὶ δὲν μᾶς προφυλάττῃ ἡ χεὶρ Αὐτῆς ἀπὸ τοὺς κινδύνους καὶ τὰς συμφοράς, αἱ ὁποῖαι μᾶς περικυκλοῦσιν, ἕτοιμοι πάντοτε νὰ μᾶς καταπλακώσωσι. Μόλις κρίνει εὔλογον ὁ Παντοκράτωρ, εἰς δοκιμασίαν καὶ ἄσκησιν τοῦ ἐναρέτου Ἰώβ, νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ πέριξ αὐτοῦ ἔμφραγμα, καὶ ἄνθρωποι καὶ δαίμονες ἐφορμῶσι κατὰ τῆς εὐδαιμονίας του. Ἄδικοι γείτονες ἁρπάζουσι τὰ κτήματα, καὶ φονεύουσι τοὺς δούλους του· πῦρ ἐξ οὐρανοῦ ἀναλίσκει τὰ ὑπολειφθέντα· ἄνεμος ἐκ τῆς ἐρήμου ἀνατρέπει τὸν οἶκον, ὅπου οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ αἱ θυγατέρες ἐσυμποσίαζον, καὶ χώνει ὅλα τὰ τέκνα του εἰς τὸ μέσον τῶν ἐρειπίων. Ἑπομένως προσβάλλεται αὐτὸς προσωπικῶς, καὶ καλύπτουσι τὸ σῶμά του ἕλκη· θήματα καὶ ὀδυνηρὰ ἕλκη, ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῆς κεφαλῆς μέχρι τοῦ ἴχνους τῶν ποδῶν. Καὶ ὁ πατριάρχης ἔγινε διαμιᾶς ἄτεκνος, ἄπορος, καὶ τεθλιμμένος, ὁ τὴν προτεραίαν διαβόητος καθ' ὅλας τὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς διὰ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν δόξαν τοῦ οἴκου του.

Αἱ συμφοραὶ τοῦ Ἰὼβ ἦσαν τῷοντι ἔκτακτοι. Ἀλλὰ πῶς ἔγιναν τοιαῦται; Μόνον ἐπειδὴ ὁ πάνσοφος Θεὸς εὐδόκησε νὰ παύσῃ πρὸς καιρὸν τὴν συνήθη αὐτοῦ προστασίαν, καὶ ἔχει ἐπειδὴ νέα δεινὰ προσκληθῆναι ἐκ τῆς ἀβύσσου νὰ τὸν βασανίσωσιν. Ὁ φόβος ὁ νυκτερινὸς, τὸ βέλος τὸ τὴν ἡμέραν πετώμενον, ὁ λοιμὸς ὁ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατῶν, ὁ ὀλεθρος ὁ φθείρων κατὰ τὴν μεσημβρίαν, πάντοτε στέκουν ἕτοιμα νὰ μᾶς προσβάλωσιν, ὡς προσέβαλον ἐκεῖνον, ἀλλ' ὁ Παντοκράτωρ ἀναχαιτίζει τὴν ὁρμήν των. Διότι αὐτοῦ εἶναι ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα.

Οἱ στοχασμοὶ οὗτοι ἐξ ἑνὸς μέρους δὲν συγχωροῦσι νὰ θαῤῥευώμεθα εἰς βραχίονα σαρκός· ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου ἀφαιροῦσι πᾶσαν δικαίαν βάσιν ἀνησυχίας, ἐνῷ ζῶμεν εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχωμεν τὸν Θεὸν φίλον ἡμῶν, χω-

ρὶς τὴν ἄδειαν τοῦ ὁποίου κάμμία λύπη ἢ συμφορὰ δὲν ἐμπορεῖ νὰ μᾶς ἀκολουθήσῃ. Μολονότι δὲ θλίψεις πρέπει νὰ περιμένωμεν, διότι καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς δικαίους βλέπομεν πάσχοντας εἰς τὸν παρόντα βίον, μ' ὅλον τοῦτο, αἰσθανόμενοι ὅτι ὁ Θεὸς διέπει καὶ κυβερνᾷ τὰ πάντα, δὲν ἐμποροῦμεν εὐλόγως ν' ἀπελπιζώμεθα· μάλιστα, ἔχομεν ἀποχρῶντας λόγους νὰ ἐνθαῤῥυνώμεθα, ἐπειδὴ τὸ ὑπ' αὐτοῦ διατασσόμενον πρέπει νὰ διατάσσεται ἐν σοφίᾳ καὶ χάριτι, εἴτε πρὸς διόρθωσιν τοῦ κακῶς ἔχοντος, εἴτε πρὸς δοκιμασίαν καὶ ἄσκησιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὥστε νὰ ἐπιδίδωμεν εἰς τὴν ἁγιωσύνην, καὶ νὰ προετοιμασθῶμεν εἰς δόξαν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΤΩΝ ΑΝΘΕΩΝ.

Η ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ τῶν ἀνθέων εἶναι ἀφ' ὅλας τὰς διασκεδάσεις τῶν ἀνθρώπων ἡ ἐκλεκτοτέρα καὶ ἡ προτιμοτέρα, ὡς ἡ ἀθωοτάτη καθ' ἑαυτὴν, καὶ ἡ ἀβλαβεστάτη πρὸς ἄλλους. Ἡ ἐνασχόλησις αὕτη οὐ μόνον συντείνει πρὸς ὑγείαν καὶ εἰρήνην τοῦ πνεύματος, ἀλλὰ καὶ πιθανὸν ὅτι πλειοτέρα εὔνοια προκύπτει, καὶ περισσότεραι φιλίαι θεμελιόνονται διὰ τῆς συναναστροφῆς καὶ συγκοινωνίας τῆς ἐκ τοῦ ἐπιτηδεύματος τούτου, παρὰ διὰ τῆς ἐξ οἱουδήποτε ἄλλου. Αἱ ἡδοναὶ, αἱ ἐκστάσεις τοῦ κηπουροῦ, εἶναι ἀθῶαι καὶ καθαραί· γραμμή τις, χροιὰ, ἢ σκιὰ, γίνεται ὁ θρίαμβός του· μολονότι δὲ αὗται καὶ κατὰ τύχην πολλάκις ἀπολαμβάνονται, δὲν ἐξασφαλίζονται ὅμως πλὴν διὰ τῆς ἐωθινῆς ἐπιμελείας, τῆς ἑσπερινῆς προφυλάξεως, καὶ τῆς ἀγρυπνίας ἡμερῶν. Περιπλέον, ἡ ἐνασχόλησις αὕτη εἰς τοὺς διαφόρους βαθμούς της οὔτε τὸν πλούσιον ἀποκλείει οὔτε τὸν πτωχὸν, καὶ ἀφθονοῦσα ἀπὸ ποικιλίαν ἀπεριόριστον διεγείρει ἀκατάπαυστος τὸν συναγωνισμὸν, χωρὶς φιλονεικίαν ἢ δυσμένειαν.

ΠΕΡΙ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΟΣ.

ΤΗΝ καθαριότητα συνιστῶσι πρὸς ἅπαντας τρεῖς δυνατοὶ λόγοι· πρῶτον, εἶναι σημεῖον εὐγενείας· οὐδεὶς ἄμοιρος τῆς ἀρετῆς ταύτης δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς καλὴν συναναστροφὴν χωρὶς νὰ προσκρούσῃ πολυτρόπως· τὰ διάφορα τῆς οἰκουμένης ἔθνη διακρίνει τοσοῦτον ἡ καθαριότης αὐτῶν, ὅσον αἱ τέχναι καὶ ἐπιστῆμαι των· ὅσον εἶναι προβεβηκότα εἰς τὸν πολιτισμὸν, τόσῳ μᾶλλον συμβουλεύονται τὸ μέρος τοῦτο τῆς κοσμιότητος. Δεύτερον, ἡ καθαριότης ἐμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἡ μητρυιὰ τῆς ἀγάπης. Τὴν ἀγάπην γεννᾷ μὲν τὸ κάλλος, διατηρεῖ δὲ ἡ καθαριότης. Καὶ τὸ γῆρας αὐτὸ, ἀμίαντον καὶ καθάριον διαμένον, πόσην ἔχει ἐρασμιότητα! ὅμοιον μετάλλου παλαιοῦ μὲν, λείου δὲ καὶ στιλπναῦ, τὸ ὁποῖον προκρίνομεν ἀπὸ νέον, ἀλλ' ἐσκωριασμένον. Παρατηρητέον δὲ καὶ ὅτι οὐ μόνον καθιστᾷ ἡμᾶς εὐαρέστους πρὸς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἄριστον οὖσα τῆς ὑγείας προφυλακτικόν· καὶ ὅτι διάφοροι κακοήθειαι καὶ νοητικαὶ καὶ σωματικαὶ εἶναι ἀσυμβίβαστοι μὲ τὴν ἕξιν ταύτην. Τρίτον, συντείνει μεγάλως εἰς ἐμπνευσιν ἐξευγενισμένων καὶ ἁγνῶν αἰσθημάτων· διδασκόμεθα ἐκ πείρας, ὅτι τὰς πλέον κακοήθεις πράξεις βλέπουσι χωρὶς φρίκην ὅσοι μὲ αὐτὰς οἰκειωθῶσιν· ἐκ τοῦ ἐναντίου, οἱ ἀγαθὰ παραδείγματα ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν φεύγουσι μετὰ σπουδῆς ἀπὸ πᾶν ὅ,τι προσκρούει· οὕτω δὲ, καὶ ἀγνοὶ καὶ ἄσπιλοι διαλογισμοὶ ὑπαγορεύονται εἰς τὸν νοῦν ἀπὸ τὰ πέριξ ἡμῶν ἀντικείμενα, ὅταν ἦναι ὡραῖα καὶ κομψὰ κατὰ τὸ εἶδος.

Εἰς τὰ θερμὰ κλίματα ἡ καθαριότης εἶναι μᾶλλον ἀναγκαία· ὅθεν καὶ ὁ Ἰουδαϊκὸς καὶ ὁ Μωαμεθανικὸς νόμος γέμουσιν ἀπὸ νίψεις, καθαρμοὺς, καὶ ἄλλα ἔθιμα τῆς αὐτῆς φύσεως.

Ο ΠΑΙΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΗΡ.

ΕΖΗ πρὸ χρόνων εἰς τὴν πόλιν τῆς Ἀμερικῆς Βοστῶνα ζωγράφος τις, ὀνομαζόμενος Κόπλειος. Ὀλίγον εὐδοκιμῶν εἰς τὸ ἐπάγγελμά του, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὥστε νὰ δοκιμάσῃ καὶ ἐκεῖ τὴν τύχην του. Εἶχε δὲ μικρὸν υἱόν, τὸνομα Ἰωάννην, τὸν ὁποῖον συμπαρέλαβεν.

Ὁ Ἰωάννης ἦτον ἐπιμελέστατος, καὶ τοσοῦτον ἐπέδιδεν εἰς τὰ μαθήματα, ὥστε ὁ πατήρ του ἔστειλεν αὐτὸν εἰς τὸ πανεπιστήμιον. Ἐκεῖ δὲ τόσον κατεγίνετο εἰς μελέτην, καὶ τόσον ταχέως ἀπέκτησεν ὑπεροχὴν, ὥστε οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ προεῖπον ὅτι ἔμελλε νὰ γένῃ ἔξοχος ἀνήρ. Σπουδάσας τὴν νομικὴν, ἤρχισε νὰ ἐπαγγέλλεται τὸν δικηγόρον· ἦτο δὲ τόσον πεπλουτισμένος ὁ νοῦς αὐτοῦ ἀπὸ ποικίλας γνώσεις, καὶ τόσον γεγυμνασμένος ὑπὸ τῆς προτέρας ἐπιμελείας, ὥστε πάραυτα σχεδὸν διεφημίσθη. Μίαν ἢ δύο ἀξιολόγους δίκας μὲ τοσαύτην ἐμπειρίαν καὶ φρόνησιν διεπραγματεύθη, ὥστε εἵλκυσε τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ Βρετανικοῦ ἔθνους.

Ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ περὶ αὐτὸν δὲν ἠμέλησαν τοιοῦτον ἄνδρα, καὶ σοφώτατον καὶ μεγάλην ἤδη ἐπιῤῥοὴν ἀποκτήσαντα· ἀλλ' ἑλκύσαντες αὐτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς κυβερνήσεως, τὸν προεβίβαζον ἀπὸ μίαν εἰς ἄλλην ἔντιμον θέσιν, ἐωσοῦ κατέστη Λόρδος Μέγας Καγκελλάριος τῆς Ἀγγλίας—τουτέστιν ἠξιώθη τῆς ἀνωτάτης τιμῆς, εἰς ἣν ὑπήκοος δύναται νὰ φθάσῃ. Ὁ πρὸ ἑξήκοντα περίπου ἐτῶν ἀσήμαντος παῖς εἰς τὴν Βοστῶνα ἔγινεν ἐπὶ τέλους Λόρδος Μέγας Καγκελλάριος τῆς Ἀγγλίας.—ὁ Ἰωάννης Κόπλειος, Λόρδος Lynhurst,—ὁ υἱὸς πτωχοῦ ζωγράφου, μόλις τὸν ἐπιούσιον ἄρτον ποριζομένου, βαθύπλουτος ἀριστοκράτης Ἄγγλος, εἷς τῶν ἐπισημοτέρων κατὰ τὴν δύναμιν καὶ τὴν σοφίαν εἰς τὴν βουλὴν τῶν Λόρδων, καὶ εἷς τῶν σεβαστοτέρων ἀνδρῶν καθ' ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον. Τοιαύτην ἀμοιβὴν ἔλαβεν ἡ φιλοπονία. Μολονότι δὲ τοιαύτης ὑπεροχῆς ὀλιγώτατοι μόνον ἀξιοῦνται, κοινῶς ὅμως ὁ ἐπιμελὴς παῖς γίνεται ὠφέλιμος καὶ σεβάσμιος ἀνήρ.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΓΡΑΦΩΝ.

Ὅτι ἡ μελέτη τῶν ἱερῶν Γραφῶν εἶναι τόσον ἀναγκαία εἰς τὸν Χριστιανόν, ὅσον αὐτὴ ἡ ὑλικὴ τροφὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον ὃν γένει, δὲν ὑπάρχει, νομίζομεν, Χριστιανός, ὅστις ἀμφιβάλλει περὶ τούτου. Καὶ τί λέγομεν, ἀναγκαίας; εἶναι τόσον ἀναγκαιοτέρα ἐκείνης, ὅσῳ τιμιωτέρα τοῦ σώματος εἶναι ἡ ψυχή, εἰς σωτηρίαν τῆς ὁποίας ἀποβλέπει αὕτη. Οἱ θεῖοι τῆς ἐκκλησίας πατέρες τόσον ἀκριβῶς ἐγνώριζαν τὴν ἀνάγκην τῆς ἀδιαλείπτου ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ὥστε δὲν ἔπαυον ζῶντες ἀπὸ τοῦ νὰ συνιστῶσι ταύτην εἰς τοὺς συγχρόνους των Χριστιανούς, καὶ δὲν παύουσιν ἕως σήμερον ἀπὸ τοῦ νὰ προτρέπωσιν ἡμᾶς τοὺς νῦν ζῶντας εἰς αὐτὴν διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν. Ἄπειρον ἐθεώρουν οἱ θεῖοι πατέρες τὸν καρπὸν τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν ἱερῶν Γραφῶν· καὶ ἄπειρος εἶναι τῳόντι. Μεγίστην ἐθεώρουν βλάβην τὴν ἔλλειψιν ταύτης, καὶ μεγίστη εἶναι τῳόντι. « Μεγάλη, » λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος (Ὁμ. Γ'. εἰς τὸν Λάζαρον), « μεγάλη ἀσφάλεια πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν τῶν Γραφῶν ἡ ἀνάγνωσις· μέγας κρημνὸς καὶ βάραθρον βαθὺ, τῶν Γραφῶν ἡ ἄγνοια· μεγάλη προδοσία σωτηρίας, τὸ μηδὲν ἀπὸ τῶν θείων εἰδέναι νόμων. Τοῦτο καὶ αἱρέσεις ἔτεκε· τοῦτο καὶ βίον διεφθαρμένον εἰσήγαγε· τοῦτο τὰ ἄνω κάτω πεποίηκεν. Ἀμήχανον γὰρ, ἀμήχανον, ἄκαρπον ἀναχωρησαί τινα συνεχῶς ἀναγνώσεως ἀπολαύοντα μετ' ἐπιστασίας. » Καὶ δὲν εἶναι ὑπερβολὴ ὅ,τι λέγει αὐτόθι ὁ αὐτὸς θεῖος πατὴρ περὶ τῆς ἀναγνώσεως καὶ μελέτης τῶν ἱερῶν Γραφῶν. « Οὐ γάρ ἐστιν, οὐκ ἔστι τινὰ σωθῆναι μὴ συνεχῶς ἀναγνώσεως ἀπολαύοντα πνευματικῆς. » Καὶ ὅμως κανὲν ἄλλο σύγγραμμα δὲν ἀναγινώσκεται παρὰ τῶν τέκνων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἀνατολικῆς ἐκκλησίας τόσῳ σπανιώτερον, ὅσον τὰ βιβλία ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἦναι καθ' ἑκάστην εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν. Καὶ ἂν ἐπ' ἐκκλησίας δὲν ἀνεγινώσκοντο περικοπαὶ τῶν ἱερῶν Γραφῶν, ἠθέλομεν ἀγνοεῖν ὅλως, ἂν ὑπάρχωσι τοιαῦτα βιβλία, καὶ ἐνῷ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει ἡ αἰώνιος ζωή. Ἀλλὰ μόνον ὁ λαϊκὸς ἄνθρωπος δεικνύει τοιαύτην καὶ τοσαύτην ἀμέλειαν καὶ ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ψυχοσωτήριον τῶν ἱερῶν Γραφῶν μελέτην; δὲν δεικνύει τοιαύτην καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, ὅστις καὶ ἐξ οὗ φέρει ἱεροῦ χαρακτῆρος ἔργον κύριον ὤφειλε νὰ ἔχῃ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην ταύτην; καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ αὐτοὶ οἱ ἱεροὶ κανόνες ἐπιβάλλουσιν ὡς ἱερὸν καθῆκον τὴν ἀδιάλειπτον τῶν ἱερῶν Γραφῶν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην· διότι ὀφείλει « ἐν πάσῃ μὲν ἡμέρᾳ, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ταῖς Κυριακαῖς, πάντα τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκειν τοὺς τῆς εὐσεβείας λόγους, ἐκ τῆς θείας Γραφῆς ἀναλεγόμενον τὰ τῆς ἀληθείας νοήματά τε καὶ κρίματα. » (Κανὼν 16ος τῆς σ'. οἰκουμ. Συνόδου). Καὶ τίς ἀράγε ὁ λόγος τῆς ἀσυγχωρήτου ταύτης ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας; ἡ ἔλλειψις τῶν ἀντιτύπων τῶν ἱερῶν Γραφῶν; ἀλλ' ἀπ' αὐτῶν γέμει ἀπό τινος χρόνου ὁ κόσμος ὅλος. Ἡ βαρεῖα τιμὴ τῆς ὠνῆς; ἀλλ' αὕτη τὴν σήμερον εἶναι ἐλαφροτάτη. Ἡ δυσκαταληψία τῶν ἀναγινωσκομένων; ἀλλὰ δὲν εἶναι τόσον δύσκολος ἡ κατάληψις τῶν ἱερῶν Γραφῶν, καὶ μάλιστα ἡ τῆς Καινῆς Διαθήκης, εἰς τὸν συνεχῶς καὶ εὐλαβῶς αὐτὰς ἀναγινώσκοντα καὶ μελετῶντα. « Διὰ τοῦτο, » λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, (Ὁμ. Γ'. εἰς τὸν Λάζαρον), « διὰ τοῦτο ἡ τοῦ Πνεύματος ᾠκονόμησε χάρις τελώνας καὶ ἁλιεῖς, καὶ σκηνοποιοὺς, καὶ ποιμένας, καὶ ἀπόρους, καὶ ἰδιώτας, καὶ ἀγραμμάτους ταῦτα συνθεῖναι τὰ βιβλία, ἵνα μηδεὶς τῶν ἰδιωτῶν εἰς ταύτην ἔχῃ καταφεύγειν τὴν πρόφασιν, ἵνα πᾶσιν εὐσύνοπτα ᾖ τὰ λεγόμενα· ἵνα καὶ ὁ χειροτέχνης, καὶ ὁ οἰκέτης, καὶ ἡ χήρα γυνὴ, καὶ ὁ πάντων ἀνθρώπων ἀμαθέστατος, κερδάνῃ τι καὶ ὠφεληθῇ παρὰ τῆς ἀναγνώσεως. Σαφῆ γὰρ καὶ δῆλα τὰ παρ' αὐτῶν κατέστησαν ἅπασιν, ἅτε κοινοὶ τῆς οἰκουμένης ὄντες διδάσκαλοι, ἵνα ἕκαστος καὶ δι' ἑαυτοῦ μανθάνειν δύνηται ἐκ τῆς ἀναγνώσεως μόνης τῶν λεγομένων. Τίνι γὰρ οὐκ ἔστι δῆλα τὰ τῶν Εὐαγγελίων ἅπαντα; τίς δὲ ἀκούων, ὅτι μακάριοι οἱ πραεῖς, μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, καὶ ὅσα τοιαῦτα, διδασκάλου δεήσεται, ὡς τι μαθεῖν τῶν λεγομένων; » Καὶ ὅ,τι λέγει ὁ Χρυσόστομος, τοῦτ' αὐτὸ λέγει καὶ ἅπας τῶν ἁγίων πατέρων ὁ χορός. Ἂν λοιπὸν οὗτος ἦναι ὁ λόγος τῆς ἀμελείας καὶ ἀδιαφορίας ταύτης, ὁ λόγος αὐτὸς εἶναι τῳόντι ἄλογος.

[Θ. Φαρμακίδης.]

Ἀδύνατον εἶναί ποτε λαὸς νὰ συνειθίσῃ
Προθύμως καὶ ἐπιμελῶς τὸ μέλλον νὰ φροντίσῃ,
Ἀνέσως ἤν' ἀβέβαιος τοῦ ὅτι αἱ σπουδαί του,
Οἱ κόποι του οἱ τίμιοι καὶ αἱ προσπάθειαί του,
Θὰ λάβουν ἔκβασιν καλὴν κ' ὠφέλειαν τελείαν,
Καὶ νὰ προσμένῃ μάλιστα καλὴν ἀντιμισθίαν·
Καὶ ὅτι ὅσ' ἀπέκτησε καὶ ὅσα ἀποκτήσῃ,
Δικαία νομοθέτησις θέλει τὰ ἀσφαλίσει.

Ὡς τὰ φυτὰ τὸν στόμαχον πρόσεχε νὰ ποτίζῃς,
Ἀλλὰ ποτὲ μὲ πλησμονὴν νὰ μὴ καταποντίζῃς·
Τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑγείαν συντηρεῖ μὲν ἡ τροφὴ,
Κατατρέχει δὲ καὶ κόπτει αἰωνίως ἡ τρυφή.
Δὲν τρέφουσι τὸν ἄνθρωπον ὅσα ἀποθηκεύει,
Ἀλλ' ὅσα εὐκολώτερα ὁ στόμαχος χωνεύει.
Ὅσοι τοῦ Βάκχου τὸν χυλὸν πίνουσι μ' ἀμετρίαν,
Οὗτοι θὰ ὑποφέρωσι χολῶν τὴν τιμωρίαν,
Χειράγραν καὶ παράλυσιν καὶ τὴν ἀποπληξίαν,
Εἰς δὲ τὴν οἰκογένειαν φέρουσι δυστυχίαν.
Ἔχων τοὺς πόδας σου ζεστοὺς, τὴν κεφαλὴν δὲ κρύαν,
Καὶ τὴν κοιλίαν ἐλαφρὰν, ἰατροῦ δὲν ἔχεις χρείαν.

Καλὸν νὰ μάθῃ, χωρὶς νὰ πάθῃ,
Πλὴν ἀφοῦ πάθῃ καθεὶς, ἂς μάθῃ
Νὰ μὴ γλιστρήσῃ πάλιν εἰς λάθη.

Αἱ ἀπορίαι γίνονται διὰ τῆς ἀργίας·
Αἱ κακουργίαι δ' ἔπειτα διὰ τῆς ἀπορίας.

ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ.

Ἐκ τῶν ἀνθρώπων οἱ μὲν ἀγαπῶσι νὰ ἐκτραχηλίζωνται εἰς ὑπερβολὰς, οἱ δὲ φυλάττουσι μετριότητα καθ' ἅπαντα· καὶ εἶναι μὲν ὠφέλιμον εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ἐν γένει, ὅτι τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτως· ἐπειδὴ συμφέρει νὰ ὑπάρχωσι παραδείγματα παντὸς εἴδους διαγωγῆς καὶ παντὸς εἴδους δοξασίας, ἀκόμη καὶ τῶν πλέον ἀλόγων· ἀλλὰ τὸ ἄμεσον ἀποτέλεσμα, ὁσάκις παραβαίνεται τὸ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ, εἶναι ἀναντιρρήτως ἐπιβλαβές. Καὶ ἡ τῶν νόμων ὑπερβολικὴ αὐστηρότης, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ φρόνησις, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ ἀγαθότης, καὶ ἡ ὑπερβολικὴ δικαιοσύνη, ὅλα θεωροῦνται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς μωρίας μόνον εἴδη. Πολλάκις ὡσαύτως καταντᾷ γελοιώδης ἡ πρὸς ἕν τι ὑπερβολικὴ κλίσις, καίτοι ἀθῶα καθ' ἑαυτήν. Ἐν ἑνὶ λόγῳ, τίποτε δὲν ὑπάρχει, τοῦ ὁποίου τὰς ὑπερβολὰς δὲν βλέπει ὁ κόσμος μετὰ δυσαρεσκείας καὶ περιφρονήσεως, ἐνῷ, ἐξ ἄλλου μέρους, δύσκολον εἶναι νὰ ἐνθυμηθῶμέν τι, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἐπαινετὸν μέσον.

Πρὸς διασάφησιν τῶν ἀληθειῶν ταύτων, ἔχομεν ἄφθονα παραδείγματα. Λόγου χάριν—ἡ περὶ τὰ πλούτη σπουδὴ ἀναντιρρήτως εἶναι ἀξιέπαινος, καθότι ἐξ αὐτῆς πηγάζουσι τὰ πλεῖστα τῶν ἀγαθῶν, ὅσα διακρίνουσι τὸν πεπολιτισμένον ἀπὸ τὸν βάρβαρον. Ἀλλ' ἔχει καὶ αὐτὴ τὰ ὅριά της. Ἡ φιλαργυρία, ἡ φειδωλὴ, καὶ ἡ ἄκρα φιλοπονία, ἡ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν ὑγείαν καὶ τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοὸς, γεννῶνται ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ πάθους τούτου· διὸ καὶ πανταχοῦ αὐστηρῶς κατακρίνονται. Τὰ τούτων ἐναντία καὶ ὄχι ὀλιγώτερον ἐπικίνδυνα ἄκρα εἶναι ἡ πρὸς τὰ πλούτη ἀδιαφορία, ἡ ἀσωτία καὶ ἡ ἀμέλεια πάσης βιομηχανίας· καὶ ταῦτα δ' ἐπίσης κατακρίνονται. Ἐν συντομίᾳ, καλὸν εἶναι νὰ ἐπιθυμῇ τις τὰ πλούτη, ἀλλ' ὄχι νὰ τὰ ἐπιθυμῇ σφοδρῶς ἢ ἀποκλειστικῶς· καλὸν νὰ δαπανᾷ ἐλευθερίως, καὶ ν' ἀδιαφορῇ περὶ τῶν τοῦ κόσμου ἀγαθῶν, ἀλλ' ὄχι νὰ δαπανᾷ μὲ ὑπέρμετρον ἐλευθεριότητα, ἢ ν' ἀδιαφορῇ παραπολύ. Τὸ μέσον εἶναι τὸ μόνον ἀξιέπαινον.

Ὡσαύτως, τὸ νὰ ἐπιμένῃ τις σταθερῶς εἰς ὁ,τιδήποτε φρόνημα ἢ συνείδησις αὐτοῦ ἐγκρίνει, ἢ εἰς διαγωγὴν ἢ ὁποία φαίνεται καλὸν σκοπὸν ἔχουσα, ὁμολογεῖται παρ' ἁπάντων ἐπαινετόν. Ἀλλὰ τὸ φρόνημά του ἐνδέχεται νὰ ἦναι ἐσφαλμένον (διότι ὅλοι ὑπόκεινται εἰς τὸ σφάλλειν), ἢ ἡ διαγωγή του ἐμπορεῖ νὰ ἦναι ἀπερίσκεπτος, καὶ κατὰ συνέπειαν νὰ συμφέρῃ ὥστε ν' ἀκούσῃ ἄλλων συμβουλὰς καὶ ὁδηγίας. Τὸ νὰ μὴ θέλῃ δὲ νὰ πράξῃ οὕτως καὶ νὰ ἐπιμένῃ φρονῶν καὶ ἐνεργῶν ἐναντίον πάσης ἀληθείας καὶ πάσης φρονήσεως, ὅλον ὅτι ἤθελεν εἴσθαι κακόν. Ἡ σταθερότης αὐτοῦ, ἡ ὁποία μέχρι τινὸς ἦτον ἐπαινετὴ, τότε γίνεται ἀξιόμεμπτος, καθὸ ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια τῆς μετριότητος. Τοιαῦτα δ' ἐλαττώματα, κυριεύονται τοὺς νέους μεγάλων πολιτικῶν, ἐπιφέρουσιν ὀλεθρίας δημοσίους συμφοράς· εἰς δὲ τὸν μερικὸν βίον καθ' ἡμέραν βλέπομεν πόσους ἀγαθοὺς σκοποὺς ἀνατρέπουσι καὶ ματαιοῦσιν. Ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, μὲ παραπολλὴν εὐκολίαν νὰ ἐγκαταλείπῃ τις τὰς δοξασίας του, ἢ νὰ μεταβάλλῃ τὴν διαγωγήν του, εἶναι τὸ ἄκρον ἐναντίον, τὸ καὶ οὐχ ἧττον ἐπικίνδυνον. Ἡ μόνη ἀληθὴς ἀσφάλεια εὑρίσκεται εἰς τὸ μέσον· τουτέστιν, οὔτε τόσῳ σταθερότης ἀρμόζει, ὥστε νὰ ἤμεθα ἀπρόσιτοι εἰς συμβουλὰς καὶ μεταπείσεις, οὔτε τόσῳ εὐαισθησία εἰς ἀντικειμένας ἐπιρροὰς, ὥστε ἀδιαλείπτως νὰ μεταβαλλώμεθα.

Ἄλλα· ἡ κρυφιότης εἶναι μὲν κάποτε ἀναγκαία, καὶ πολλάκις ἁρμόζει νὰ μὴ κοινοποιῶμεν εἰς ἄλλους τὰ διανοήματα καὶ τοὺς σκοποὺς ἡμῶν. Ἀλλὰ νὰ φυλάττωμεν εἰς ὅλα μυστικότητα, ἀκόμη καὶ εἰς τὰ παραμικρὰ, καὶ νὰ ὑποκρύπτωμεν πάντοτε τοὺς στοχασμοὺς ἡμῶν, εἶναι βδελυρόν. Κατὰ μέτριον μόνον βαθμὸν συγχωρεῖται νὰ κρατῶμεν τὰ μυστικὰ ἢ τὰ ἰδιαιτέρως ἡμᾶς αὐτοὺς ἢ ἄλλους ἀφορῶντα, καὶ τοῦτο δὲ μόνον εἰς περιστάσεις, καθ' ἃς ἡ κρυφιότης ἀποβλέπει εἰς καλόν—Νὰ ὑψηλοφρονῶμεν ἢ νὰ ταπεινοφρονῶμεν παραπολὺ,—νὰ ἔχωμεν μεγίστην πραπέτειαν ἢ μεγίστην δειλίαν,—μὲ ὑπερβολὴν νὰ σεβώμεθα τὴν δημόσιον γνώμην, ἢ παντάπασι ν' ἀδιαφορῶμεν περὶ αὐτῆς,—εἶναι ὅλα ἄκρα ἀπαρεύκτεα· τὸ δὲ ὀρθὸν εὑρίσκεται μόνον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν. Ὡσαύτως, ἡ μανιώδης ὀργὴ κατακρίνεται, καὶ ἡ παντελὴς ἀοργησία ὄχι ὀλιγώτερον· " ὀργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε, " λέγει ὁ Ἀπόστολος· ἡ μετρία ὀργὴ εἰς πολλὰς περιστάσεις ὄχι μόνον εἶναι συγχωρημένη, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαία· τὰς ἑκατέρωθεν ὑπερβολὰς αὐτῆς πρέπει μόνον ν' ἀποφεύγωμεν. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἄλλα πάθη, τὰ ὁποῖα τινὲς ἐπροσπάθησαν ν' ἀπονεκρώσωσι καὶ νὰ ἐκβάλωσιν ἀφ' ἑαυτῶν, μόνον ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο καὶ ἐβδελύσσοντο τὰς ὑπερβολάς των· ἀλλὰ καὶ αὐτὰ, τῆς μέσης ὁδοῦ φυλαττομένης, εἶναι ἀγαθὰ καὶ καλά. Χαλινωσις καὶ κανονισμὸς, ὄχι παντελὴς σβέσις, εἶναι ὁ ὀρθὸς τρόπος τοῦ μεταχειρίζεσθαι τὰ πάθη ταῦτα τῆς ἡμετέρας φύσεως.

Ὡς δὲ πρὸς τὰ κοσμικὰ, τὸ μέσον ἔχει τὰ αὐτὰ πρατερήματα. Οὔτε τὸν ἥλιον τῆς Ἀφρικῆς εἶναι καλὸν νὰ ὑποφέρῃ τις, οὔτε τὴν δριμύτητα τοῦ ἀρκτικοῦ χειμῶνος. Τὰ μέσα πλάτη παρέχουσι τὴν ἀτμοσφαῖραν συγκερασμένην, ὥστε αὐτοῦ ὅλα τὰ τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ἐνεργοῦνται τακτικώτερον καὶ γαληνιώτερον. Παρομοίως δὲν εἶναι καλὸν νὰ εὑρίσκεται ὁ ἄνθρωπος εἰς τὰ ἄκρα τῆς καινωνίας. Ὁ μέγας πλοῦτος παράγει τὴν ἀλαζονείαν· ἡ δὲ μεγάλη πτωχεία τὸν φθόνον. Ὁ βαθύπλουτος ζῇ τρυφηλότερον παρ' ὅσον ἡ ὑγεία συγχωρεῖ· ὁ πένης ἐκ τοῦ ἐναντίου φειδωλότερον. Ἡ πολλὰ ὑψηλὴ θέσις συναδεύεται μὲ μέριμναν, καὶ ἐκθέτει εἰς τρομερὰ λάθη· ἡ δὲ πολλὰ ταπεινὴ ἀφαιρεῖ τὸ πρὸς ἑαυτὸν σέβας, καὶ κάμνει τὸν ἄνθρωπον ἀδιάφορον περὶ τοῦ δημοσίου ἢ τοῦ γενικοῦ συμφέροντος.

βέλλιον νὰ εὑρισκώμεθα ἐν μιᾷ τῶν μέσων τάξεων*, ὅπου ὁ ἄνθρωπος οὔτε ἀρκετὰ πλούσιος εἶναι ὥστε νὰ γένῃ ὑπερόπτης, οὔτε ἀρκετὰ πτωχὸς ὥστε νὰ καταντήσῃ φθονερός· οὔτε εἰς τρυφὴν παρακινεῖται, οὔτε τῶν ἀναγκαίων ἀπορεῖ οὔτε βασανίζεται ἀπὸ τὴν εὐδύνην τῆς μεγάλης δυνάμεως, οὔτε παντάπασιν ἐξευτελίζεται μὴ ἔχων καὶ αὐτὸς νὰ εἴπῃ τι περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων.

Τὸ αὐτὸ ἀληθεύει καὶ περὶ τῶν προσωπικῶν ἕξεων. Ἡ ῥυπαρότης καὶ ἡ ἀφιλοκαλία εἶναι κακόν· ἐπίσης κακὸν καὶ ἡ πολλὰ κομψὴ καὶ περίεργος ἐνδυμασία· διότι αὕτη δεικνύει γυναικῶδες φρόνημα. Ὁ μέτριος μόνον καλλωπισμὸς συμβιβάζεται μὲ τὴν ὀρθὴν κρίσιν. Τὸ νὰ μὴ διασκεδάζῃ τις ποσῶς εἶναι κακόν, διότι ὁ νοῦς στερεῖται τῆς ἀπαιτουμένης ἀναπαύσεως καὶ ἀνέσεως· παρομοίως εἶναι κακὸν τὸ νὰ διασκεδάζῃ παραπολύ, διότι τότε ἐξορίζεται ἀπὸ τὸν νοῦν πᾶσα σπουδαία ὑπόθεσις. Τὸ ὀρθὸν εἶναι ἡ μετρία διασκέδασις. Τινὲς δὲν ἔλαβον ποτὲ κλίσιν εἰς τὴν ποίησιν, τὴν ζωγραφικὴν, τὴν γλυπτικὴν, ἢ τὴν μουσικὴν, καὶ οὕτω χάνουσι πολλὴν ἡδονὴν, τὴν ὁποίαν ἄλλοι ἀπολαμβάνουσιν· εἰς τινας δὲ πάλιν ἡ ἀγάπη τούτων εἶναι τόσον δυνατὴ ἐκ φύσεως, καὶ τόσον ἐπηυξημένη ἀπὸ τὴν συνήθειαν, ὥστε γίνεται κακία. Καὶ τὰ δύο ἄκρα εἶναι ἀποφευκτέα· πολλὴν ἡδονὴν ἐμπορεῖ τις νὰ λάβῃ ἐκ τῶν τοιούτων, ἂν φυλάττῃ μετριότητα.—Αἱ πολλαὶ συναναστροφαὶ ἐξευτελίζουσι τὸν ἀνθρώπινον χαρακτῆρα, καθιστῶσαι αὐτὸν ἐλαφρὸν, καὶ ἀνίκανον εἰς τὸ λαμβάνειν ἀφῃρημένας καὶ ὑψηλὰς θεωρίας· ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους, ἡ πολὺ μοναχικὴ ζωὴ ἀδυνατίζει τὸν νοῦν, ἐκθέτουσα αὐτὸν εἰς ἀλλοκότους φαντασίας καὶ παραλογίας, καὶ εἰς τὴν ὑποχονδρίαν ἐνίοτε. Ἐνταῦθα προσέτι τὸ μέσον μόνον εὑρίσκεται σωτηριῶδες. Ἀκόμη καὶ εἰς τὰ ἁπλούστατα πρέπει νὰ κατακρίνωμεν τὴν ὑπερβολήν. Ἡ ἄκρα εὐθυμία, εἰς κόσμον ὅπου τόσα δεινὰ ὑποκρύπτονται πέριξ ἡμῶν κατὰ πᾶν βῆμα, καὶ τόσα βαρία χρέη καλοῦσι τὴν προσοχήν ἡμῶν, εἶναι ἀσυγχώρητος· ἀλλὰ καὶ ἡ παντοτεινὴ καὶ ἄκρα σοβαρότης δὲν εἶναι ἀξιοσύστατος, ἐπειδὴ ὁ κόσμος περιέχει καὶ πολλὴν εὐδαιμονίαν, καὶ προσέτι ἡ εὐθυμία μέχρι τινὸς συμβάλλει εἰς ὑγείαν. Τὸ πρέπον εἶναι νὰ θρηνῶμεν καὶ νὰ χαίρωμεν εἰς τὰς ἀναλόγους περιστάσεις.

Ὅσα ἐνταῦθα εἴπομεν προελέχθησαν πολλάκις, καὶ τόσον συμφωνοῦσι μὲ τὸ κοινὸν αἴσθημα τῆς ἀνθρωπότητος, ὥστε πρὸ πολλοῦ ὁ κόσμος παρεδέχθη τὸ ΜΗΔΕΝ ΑΓΑΝ ὡς χρυσοῦν ἔπος. Ἀλλὰ πόσας ἀληθείας παραμελοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ἐν πράξει, τὰς ὁποίας ὁμολογοῦσιν ἐν θεωρίᾳ! Καὶ ἄτομα καὶ κοινωνίαι ἢ ἔθνη ἔχουσι πάντοτε μεγίστην ἐπιρροὴν εἰς τὰς ὑπερβολάς· τοῦτο δὲ προέρχεται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τοῦ ὅτι τὸ ἓν ἄκρον γεννᾷ τὸ ἄλλο, καὶ τὸ ἐκκρεμὲς ποτὲ δὲν ἀφίνεται νὰ ἠρεμήσῃ. Λόγου χάριν, οὗτος γίνεται θῦμα τῆς φιληδονίας του· ἐκεῖνος, ἀποφεύγων τοιαύτην κακοτυχίαν, ἀρνεῖται πᾶσαν ἡδονήν. Ἐπὶ Καρόλου Α'. καὶ Κρομουελλίου ἐκυρίευσε τοὺς Ἄγγλους δεισιδαιμονική τις εὐλάβεια καὶ φανατικὴ αὐστηρότης περὶ τὰ ἤθη· ἐπὶ Καρόλου Β'. ἐγεννήθη κατὰ συνέπειαν ἡ ἀσωτία. Ἡ ἄκρα καὶ τυφλὴ ἀφοσίωσις τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ εἰς τοὺς βασιλεῖς των ἐπέφερεν ἄλλο ἄκρον δεινότερον, τὴν κατάργησιν τῶν ἱερέων καὶ τὸν ὄλεθρον τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας*. Πολλὰ δὲ ὅμοια τούτων παραδείγματα δύναται νὰ εἴρῃ ὁ φιλοσοφικὸς παρατηρητὴς καὶ εἰς τοὺς παρελθόντας καὶ εἰς τὸν σημερινὸν ἀκόμη αἰῶνα.

Ὅσον πολὺ μὲ φίλον σου ἔφαγες, φίλε, ἄλας,
Τόσον νὰ φεύγῃς χωρισμοῦ αἰτίας τὰς μεγάλας.
Ἂν δὲ στκθῇ ἀδύνατον φιλίαν νὰ τηρήσῃς,
Νὰ τὴν ξηλώσῃς πάσχισε, χωρὶς νὰ τὴν ξεσχίσῃς.
Φίλους ταχὺ μὴν ἀποκτᾷς, πλὴν ὅσους ἀποκτήσῃς,
Φρόντιζε ὅσον ἐμπορεῖς νὰ τοὺς διατηρήσῃς.

Πᾶς ἄνθρωπος γνωρίζεται ἀπὸ τὸ φρόνημά του,
Καθὼς καὶ ἕκαστον πτηνὸν ἀπὸ τὸ φώνημά του.

---

* Τὴν μέσην τάξιν τῆς πολιτείας ἐπαινῶν καὶ ὁ Εὐριπίδης, λέγει·—

Τρεῖς γὰρ πολιτῶν μερίδες. Οἱ μὲν ὄλβιοι
Ἀνωφελεῖς τε, πλειόνων τ' ἐρῶν' ἀεί·
Οἱ δ' οὐκ ἔχοντες καὶ σκανίζοντες βίου
Δεινοί· νέμοντες τῷ φθόνῳ πλεῖον μέρος,
Εἰς τοὺς ἔχοντας κέντρ' ἀφιᾶσιν κακὰ,
Γλώσσῃ πονηροὺς προστατῶν φηλούμενοι.
Τριῶν δὲ μοιρῶν ἡ 'ν μέσῳ σώζει πόλεις,
Κόσμον φυλάττουσ' ὅντιν' ἂν τάξῃ πόλις.

Εὐριπ. Ἱκέτ. 238.—241.

* «Εἰς τὰς πολιτικὰς περιπετείας τῶν ἐθνῶν,» λέγει ὁ Κοραῆς, γράφων ἐκ Παρισίων, Σεπτεμβρίου 8, 1793, «γίνονται πράγματα τερατώδη καὶ ἄπιστα. Τὸ Γαλλικὸν ἔθνος ἔφερε πάντοτε εἰς τοὺς ἰδίους του βασιλεῖς μίαν ἀγάπην ἐξαίρετον ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα ἔθνη, ἀγάπην, ἥτις ἐπλησίαζε τὴν λατρείαν. Ὁ Θεός μου καὶ ὁ Βασιλεύς μου!' αὐτὸ ἦτο τὸ σύμβολον τῶν Γάλλων. Ἔφθασαν εἰς τόσην ἐξουδένισιν καὶ εὐτελισμὸν, ὥστε εἰς τὴν γέννησιν τοῦ διαδόχου ὠνόμασαν χρῶμά τι τζόχας τὰ πηλὰ τοῦ Δελφίνου (ἐπειδὴ ἐξεύρεις ὅτι ὁ διάδοχος τῆς Γαλλικῆς βασιλείας ὀνομάζεται Δελφῖνος) καὶ αὐτὰ τὰ πηλὰ, αὐτὴν τὴν τζόχαν, ἐνδύοντο τότε ὅλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, ὡς νέαν μόδαν, μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ χαράν, ὅτι ἦσαν πισσαλειμμένοι μὲ τὰ πηλὰ τοῦ νέου Δελφίνου των. Αὐτὴ ἡ παράλογος λατρεία ἐστράφη ὅλη εἰς μῖσος ἄσπονδον, καὶ δὲν ἀκούεις ἄλλο τὴν σήμερον, πάρξ Λοδοβίκος ὁ προδότης, Λοδοβίκος ὁ τελευταῖος, καὶ ὄχι πλέον ὁ δέκατος ἕκτος, αἰνιττόμενοι δηλαδὴ μὲ αὐτὸ, ὅτι δὲν θέλουσι πλέον βασιλέα. Ἦσαν εἰς διάφορους πλατείας τῆς πόλεως ἀνδριάντες χάλκινοι, ἀναβάται εἰς ἵππους χαλκίνους, Ἑρρίκου τοῦ τετάρτου, Λοδοβίκου τοῦ δεκάτου τρίτου, τοῦ δεκάτου τετάρτου, καὶ δεκάτου πέμπτου, ἔργα ἀξιόλογα περιφήμων τεχνιτῶν· ὅλους αὐτοὺς τοὺς χαλκοῦς βασιλεῖς τοὺς ἐσήκωσαν, μὴν ὑποφέροντες πλέον νὰ βλέπωσι μήτε τὰς ἀψύχους εἰκόνας ἐκείνων, τοὺς ὁποίους ἐθεοποίησαν ζῶντας· ἐξήλειψαν τὸ ὄνομα τοῦ νῦν Λοδοβίκου ἀπ' ὅλας τὰς δημοσίους οἰκοδομὰς· ἡ Βασιλικὴ Βιβλιοθήκη ἐβαπτίσθη Βιβλιοθήκη τοῦ ἔθνους, καὶ οὕτω κατ' ἐξῆς ὅλα τὰ ἄλλα.»

ΕΣΘΗΡ ΚΑΙ ΓΛΑΥΚΙΑ.

[Μετάφρασις ἐκ τῆς Τραγῳδίας Ἐσθὴρ τοῦ Γάλλου Ῥακίνου.]

Ἐσθήρ.

ΤΗΝ ἀτυχίαν ἔμαθεν Ἀνατολὴ καὶ Δύσις
Τῆς ἀλαζόφρονος Ἀστίν, τῆς πρώην βασιλίσσης,
Ὅτε ἀπ' ἀσθεστον θυμὸν ἀνάψας κατ' ἐκείνης
Καὶ θρόνου τὴν ἀπέβαλεν ὁ βασιλεὺς καὶ κλίνης.
Ἀλλὰ δὲν τὴν ἀπέσπασε καὶ τοῦ νοὸς ταχέως·
Ἐδέσποσεν ἐπὶ πολὺ αὐτὴ τοῦ βασιλέως·
Καὶ τὴν ἐπίῤῥοιαν αὐτῆς διὰ νὰ καταβάλῃ,
Τὴν προσοχήν του ἔπρεπε νὰ προσηλώσῃ ἄλλη.
Ἄνδρες πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐξῆλθον ἐρευνῶντες,
Κ' ἐπέστρεψαν εἰς τὴν αὐλὴν, ἀπάσας διελθόντες
Τὰς ἀναμέσον τοῦ Ἰνδοῦ καὶ Ἑλλησπόντου χώρας.
Εἰς Σοῦσα τότε εἴδομεν τὰς Αἰγυπτίους κόρας,
Παρθένους ἕως καὶ Σκυθῶν καὶ Πάρθων συνελθούσας,
Τὸ σκῆπτρον, τὸ στεφάνωμα τοῦ κάλλους, ἀπαιτούσας.
Διήγον τότε ἄγνωστος εἰς κεκλεισμένον δῶμα
Ὑπὸ τὸ ἄγρυπνον ἐγὼ τοῦ Μαρδοχαίου ὄμμα·
Ὁ θάνατος μ' ἐστέρησε πατέρα καὶ μητέρα,
Ἀλλὰ θανόντος ἀδελφοῦ οἰκτείρων θυγατέρα
Ὁ Μαρδοχαῖος μ' ἔλαβε, καὶ τόπον αὐτὸς μόνος
Μοὶ ἀνεπλήρωσε πατρὸς, μητρὸς καὶ κηδεμόνος.
Ἐν τούτοις ὅμως ἔθλιβεν αὐτὸν καὶ ἀνησύχει
Νυχθημερὸν ἡ λυπηρὰ τῶν Ἰουδαίων τύχη,
Καὶ εἰς τὰς ἀδυνάτους μου ἐπιστηρίζων χεῖρας
Τὴν λύτρωσιν τοῦ Ἰσραὴλ, βασιλικῆς παρῴρας
Ἐλπίδας μοὶ ἐνέβαλεν· ἐγὼ δὲ τὰς κρυφίας
Βουλάς του πλήρης ἤκουον καὶ τρόμου κ' εὐπειθείας.
Ἤλθον ἐδῶ, πλὴν κρύπτουσα καὶ γένος καὶ πατρίδα·
Τί; γλῶσσα νὰ διηγηθῇ τὰ ὅσα τότε εἶδα;
Τὰς σκευωρίας γυναικῶν τοσούτων ἀντιπάλων,
Ὁπόσαι κρίνουσ' ἑαυτὰς βελτίονας τῶν ἄλλων,
Καὶ ἀξιοῦσαι τὸ λαμπρὸν τῆς μοναρχίας στέμμα,
Τ' ὁριστικὸν ἐπρόσμενον τοῦ βασιλέως βλέμμα;
Ἑκάστης ἦσαν ἴδιαι καὶ ψῆφοι καὶ φετρία·
Λαμπρότητα καταγωγῆς ἐπρόβαλλεν ἡ μία,
Ἐξήντλει τῆς κομμωτικῆς τὴν δύναμιν ἡ ἄλλη,
Μὲ λάμψιν κάλλους ἑαυτὴν διὰ νὰ περιβάλῃ·
Ἐγὼ δ' ὡς μόνην μου στολὴν καὶ μόνην προστασίαν
Δακρύων εἰς τὸν Οὐρανὸν προσέφερον θυσίαν.
Ὁπότε δὲ τὸ πρόσταγμα τοῦ κρταιοῦ ἐδέχθην,
Ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ μονάρχου προσηνέχθην.
Τὴν τῶν ἀνάκτων θέλησιν εἰς χεῖράς του βιαστάζει,
Καὶ τὴν ἀθῶον τὴν ψυχὴν ὁ Κύριος δοξάζει,
Τὴν ἐπηρμένην ταπεινῶν ὀφρὺν τοῦ ἀλαζόνος.
Τὸν θαυμασμὸν ἐπέσυρα ἐγὼ τοῦ Ἡγεμόνος·
Μ' ἐκύτταξεν ἐπὶ πολὺ ἐν σιωπῇ βαθείᾳ,
Καὶ χεὶρ εἰς τὴν καρδίαν του ἐνήργει τότε θεία,
Ἡ χεὶρ ἥτις ὑπὲρ ἐμοῦ τὴν στάθμην εἶχε κλίνει.
Μὲ βλέμμα, ὅθεν ἔῤῥεε γλυκύτης καὶ γαλήνη,
Μὲ λέγει τέλος, «Ἄνασσα γενοῦ!» κ' ἡ δεξιά του
Τὸ μέτωπόν μου ἔστεψε μὲ τὸ διάδημά του.
Βουλόμενος ὁ βασιλεὺς νὰ δείξῃ ἔτι μᾶλλον
Τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ τὸ ὑπερβάλλον,
Τοὺς μεγιστᾶνας δαψιλῶν ἐπλήρου δωρημάτων,
Καὶ εἰς τοὺς γάμους, τοὺς λαοὺς ἀπὸ χωρῶν ἐσχάτων
Τοῦ βασιλέως εἵλκυεν ἡ μεγαλοδωρία.
Ἀλλ' ὅτε παντοῦ ἔθαλλον συμπόσια μυρία,
Ὅτε ηὐθύμ', ἠγάλλετο κ' εὐφραίνετ' ὁ λαός μου,
Ὁποία ἦτον ἐν κρυπτῇ ἡ θλίψις, τ' ὄνειδός μου!
Ἐσθὴρ, σὺ φέρεις, ἔλεγον, ἐσθῆτα ἐκ πορφύρας,
Τῆς ἡμισείας γῆς κρατεῖς τὸ σκῆπτρον εἰς τὰς χεῖρας,
Καὶ τῆς ἁγίας πόλεως τὰ τείχη κρύπτει χλόη,
Ὄφεις οἰκοῦσι τὴν Σιὼν καὶ δράκοντες πυρπνόοι,
Καὶ βλέπει αὕτη τοῦ ναοῦ τὰς πέτρας ἐσπαρμένας,
Καὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἰσραὴλ τὰς ἑορτὰς παυμένας!
Ἐν τούτοις ὅμως ἡ ποθὴ τοῦ ἀτυχοῦς μου γένους
Τὸν οἶκόν μου ἐπλήρωσεν ἀπὸ Σιὼν παρθένους·
Ἀθῶα ἀνθ' εἰς τὰς πνοὰς τῆς τύχης ἀφειμένα,
Εἰς χώραν ξένην, ὡς ἐγὼ, μεταπεφυτευμένα.
Εἰς μέρος ὅπου ὀφθαλμὸς δὲν εἰσχωρεῖ βεβήλου,
Πρὸς μόρφωσίν των δακπανῶ τὰς ὥρας μετὰ ζήλου·
Τὸν ὄγκον φεύγουσα συχνὰ τοῦ διαδήματός μου,
Καὶ τὰς ματαίας κ' ἐπαχθεῖς τιμὰς τοσούτου κόσμου,
Ἔρχομ' ἐδῶ· ἐνώπιον τοῦ Πλάστου ταπεινοῦμαι,
Καὶ ἄγνωστος καὶ ἀφανὴς νὰ ἦμ' εὐχαριστοῦμαι.
Τὸ γένος των ἀπόκρυφον εἰς πάντα Πέρσην μένει·
Θὰ τὰς καλέσω· Ἔλθετε, ἄγνόταται παρθένοι,
Τῆς δουλικῆς μου ἄλλοτε δαιτὸς συνδαιτυμόνες,
Τῆς γενεᾶς τοῦ Ἰακὼβ βλαστήματα καὶ κλῶνες!

[Τῶν παρθένων ὁ χορὸς εἰσέρχεται ᾄδων ἐκ πολλῶν ἅμα διαφόρων μερῶν.]

Γλαυκία, (φίλη τῆς Ἐσθήρ.)

Βαβαί! τί σμῆνος καλλονῶν κοσμίων καὶ ἀθώων
Ἀπανταχόθεν κύκλῳ μου προκύπτουσιν ἄθρόον!
Ποῖον ἐρύθημα αἰδοῦς ἐπὶ τὰ πρόσωπά των!
Εὐτύχει, ἔρεισμ' ἀγλαὸν ἐλπίδων γλυκυτάτων!
Ὦ! εἴθε ἡ ἀθῶα σου νὰ φθάσῃ θρηνῳδία
Εἰς οὐρανὸν ὡς καθαροῦ λιβάνου εὐωδία,
Ἐλισσομένη ἄνωθεν τοῦ θυμιατηρίου!
Εἴθε κατέλθῃ ἐπὶ σὲ ἡ χάρις τοῦ Κυρίου!

Ἐσθήρ.

Ἐκ τῶν ἀσμάτων ᾄσατε ἐκείνων, ὦ παρθένοι,
Ἐν οἷς μετὰ τῶν θρήνων μου πολλάκις ἐνουμένη
Ἡ λιγυρὰ ὑμῶν φωνὴ τῆς ἀτυχοῦς ἀρχίζει
Σιὼν τὰς τύχας νὰ θρηνῇ καὶ νὰ πανηγυρίζῃ!

Ἰσραηλίτις παρθένος ψάλλουσα μόνη.

Ποῦ ἡ προτέρα δόξα σου, Σιὼν, καὶ ποῦ ἡ φήμη;
Ἐθαύμαζε τὴν λάμψιν σου κ' ἠπόρ' ἡ οἰκουμένη·
Σωρὸς κατήντησας σποδοῦ, καὶ μόνον διαμένει
Τοῦ τόσου μεγαλείου σου ἡ τεθλιμμένη μνήμη!

Ἔφθανες ἄλλοτε, Σιὼν, εἰς ὕψος τοὺς ἀστέρας·
Ἀλλ' εἰς τοῦ ᾅδου τὸν βαθὺν βυθὸν ἐταπεινώθης ν
Ἂς ἀπολέσῃ τὴν φωνὴν,
Ἀνίσως ἕως οὗ τὸ φῶς δρῷ τὸ τῆς ἡμέρας
Εἰς τῆς πικρᾶς σου πτώσεως τοὺς θρήνους δώσω πέρας

Ἅπας ὁ Χορός.

Ἰορδάνου ῥεύματα καὶ πεδιάδες!
Βουνὰ ἱερὰ, δενδρόφυτοι κοιλάδες,
Ἀπὸ τόσα θαύματα ἡγιασμέναι!
Ἀπὸ τῶν πατέρων μας τὴν γῆν, φυγάδες,
Ὡς πότε θὰ ἤμεθα ἐξωρισμέναι;

Μία ἐκ τοῦ Χοροῦ ψάλλουσα μόνη.

Πότε, Σιών, τὰ τείχη σου θὰ ἴδω ν' ἀνεγείρωνται;
Καὶ νὰ ὑψοῦνται, ὦ ναοὶ, τοὺς ἱερούς σας θόλους;
Καὶ τοὺς λαοὺς μὲ ᾄσματα καὶ μὲ χοροὺς ἀδόλους
Εἰς δόξαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ νὰ συναγείρωνται;

Ἅπας ὁ Χορός.

Ἰορδάνου ῥεύματα καὶ πεδιάδες!
Βουνὰ ἱερὰ, δενδρόφυτοι κοιλάδες,
Ἀπὸ τόσα θαύματα ἡγιασμέναι!
Ἀπὸ τῶν πατέρων μας τὴν γῆν, φυγάδες,
Ὡς πότε θὰ ἤμεθα ἐξωρισμέναι;

Ι. Δ. ΚΑΡΑΤΣΟΥΤΣΑΣ.

Σιδηρόδρομος ἑνόνει τὴν Λισέρπαλον (Λιβερπούλ) μὲ τὸ Λονδῖνον, ἀπέχον αὐτῆς 212 μίλια. Ἐσχάτως ἡ ἀτμοκίνητος ἅμαξα διέτρεξεν ὅλον τὸν σιδηρόδρομον τοῦτον εἰς ὀλιγώτερον παρὰ ἓξ ὥρας, ἤτοι πρὸς 35 μίλια τὴν ὥραν κατὰ μέσον ὅρον· εἰς τινα ὅμως μέρη τῆς ὁδοῦ ἡ ταχύτης λέγεται ὅτι ἔφθασεν εἰς 60 μίλια τὴν ὥραν.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΝ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΩ.

ΑΓΑΠΩ νὰ ἐπισκέπτωμαι τὰ κοιμητήρια, διότι αὐτοῦ τερπνή τις μελαγχολία κυριεύει τὸν ἄνθρωπον, καὶ σκέψεις ὠφέλιμοι γεννῶνται εἰς τὴν ψυχήν. Πόσαι ἀναμνήσεις καὶ πόσαι ἐλπίδες συσσωρεύονται εἰς τὸ πνεῦμα! Ἡ νεότης μὲ τὰ ἄνθη καὶ τοὺς ἔρωτας· ἡ ὥριμος ἡλικία μὲ τοὺς φιλοδόξους σκοπούς· τὸ γῆρας ἐν τῷ μέσῳ τῶν τέκνων· ὁ θάνατος εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως, ἢ εἰς τὸν οἶκον τοῦ ξένου· ἡ αἰωνιότης μὲ τὸ ἀμυδρὸν καὶ ἀόριστον μυστηριῶδες·—αἱ σκιεραὶ αὗται εἰκόνες, καὶ οἱ μετ' αὐτῶν συνεζευγμένοι διαλογισμοὶ, περνῶσιν ἀπὸ τὸν νοῦν καὶ ἐπανέρχονται, ὡς οἱ ξένοι εἰς πανδοχεῖον. Θεωρῶν τὰ συγκυλιόμενα νέφη, καὶ τὸν ἥλιον ἀμετατρέπτως τὴν ὁδὸν αὐτοῦ βαδίζοντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, πόσον φυσικὸν νὰ διαλογίζωμαι ὅτι καὶ εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μου θέλουσι παριστάνει τὴν αὐτὴν ὄψιν, καὶ ὑπαγορεύει τὰς αὐτὰς σκέψεις—ὅτι τὰ δένδρα θέλουν ἵστασθαι μὲ τὰ φύλλα καὶ οἱ λόφοι μὲ τὴν χλόην των, ἀφοῦ ἐγὼ συγκαταριθμηθῶ μετὰ τῶν ἀναισθήτως πέριξ ἐμοῦ κοιμωμένων! Ἐδῶ εἶναι ὁ τόπος νὰ στιγαζώμεθα τὸ μωρὸν καὶ τὸ ἁμαρτωλὸν τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐκδικήσεως, τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς φιλαργυρίας, καὶ τῶν ἀναριθμήτων παιδαριωδῶν σχεδίων καὶ φροντίδων, τὰ ὁποῖα σκοτίζουν ἀκαταπαύστως τὴν λάμψιν τῆς ἡμετέρας ὑπάρξεως.

Νόμον ἂν θέλῃς, Ἡγεμὼν, δίκαιον νὰ θεσπίσῃς,
Σὺ πρῶτος εἰς παράδειγμα, πρέπει νὰ τὸν τηρήσῃς.

Χήρα Ἰνδὴ ἑτοιμαζομένη νὰ ταφῇ ζῶσα. [Ἴδε Σελ. 1-4.]